

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen

Voorwoord

Soms kan het niet anders...

Deze rapportage gaat over situaties vol leed en verdriet. Over kinderen en jeugdigen die gedwongen ergens anders moeten gaan wonen. Niet meer bij hun moeder, vader of allebei.

Het maatschappelijk debat over uithuisplaatsingen is stevig. Zeker na de vele berichten over de kinderopvangtoeslagenaffaire. Soms wordt het debat ook gevoed door een beleving van één kant. Waarbij overwegingen die daartegenover staan óók waar zijn. Maar die soms onderbelicht blijven door privacybeschermende beperkingen.

Over één ding in het debat is iedereen het wel eens: iedereen wil gedwongen uithuisplaatsingen zo veel mogelijk voorkomen. Want kinderen horen eigenlijk thuis op te groeien. Maar soms kan het niet anders, als een kind of jeugdige thuis in zijn of haar ontwikkeling wordt bedreigd. Daar moet dan wel gedegen onderzoek aan vooraf zijn gegaan, voordat de kinderrechter zo'n ingrijpende beslissing neemt. Daarover gaat deze rapportage.

We schetsen een genuanceerd beeld.

Over zeer bevlogen professionals die zich naar hun beste vermogen inzetten voor een gezonde en veilige ontwikkeling van kinderen. Maar ook over de grenzen waar zij in het ingewikkelde systeem van jeugdbescherming tegenop lopen.

Over kinderen en hun gezinnen die tegen een uithuisplaatsing zijn, maar zich soms realiseren dat dat voor dat moment toch het beste is.

Over heel complexe situaties waarin heel ingrijpende beslissingen genomen moeten worden.

We zien ook dingen die nog beter kunnen. Rode draad is dat kinderen en hun ouders zich zo veel mogelijk serieus genomen en begrepen moeten voelen. Zelfs als de uitkomst iets anders is dan zij eigenlijk willen.

We verwachten dat onze rapportage leidt tot veranderingen waar dingen nog beter kunnen.

Maar ook hopen we dat ons genuanceerde beeld leidt tot meer nuance in het maatschappelijk debat.

Angela van der Putten
hoofdinspecteur Jeugd en Maatschappelijke Zorg

Samenvatting

Dit rapport gaat over kinderen die uit huis zijn geplaatst nadat de kinderrechter hiervoor een machtiging heeft afgegeven. Dit wordt ook wel een gedwongen uithuisplaatsing genoemd. Een uithuisplaatsing is geen straf, maar een kindbeschermingsmaatregel. Een uithuisplaatsing kan alleen worden ingezet als de ontwikkelingsbedreiging van het kind niet kan worden afgewend wanneer het kind thuis blijft wonen.

Aanleiding voor het toezichtonderzoek

De kinderrechter geeft al dan niet een machtiging voor een uithuisplaatsing af nadat de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) of een gecertificeerde instelling (GI) die heeft aangevraagd. De RvdK en de GI onderbouwen deze aanvraag met een onderzoeksrapport (RvdK), met een plan van aanpak of met een (spoed)aanvraag. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) kreeg vanuit ouders, jeugdigen en kinderrechters signalen dat de kwaliteit van deze onderbouwing mogelijk te wensen overliet.

Daarom heeft de inspectie besloten tot een kwalitatief onderzoek naar feitenonderzoek bij gedwongen uithuisplaatsing in de jeugdbeschermingsketen. Onder feitenonderzoek verstaat de inspectie: het geheel aan activiteiten voorafgaand aan en samenhangend met een gedwongen uithuisplaatsing. Dit zijn: het (tijdig) onderzoek naar de ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige en de opvoedcapaciteiten van de ouders, de analyse, de besluitvorming, de rapportage en de in- en externe tegenspraak.

De inspectie heeft de kwaliteit van het feitenonderzoek onderzocht rond 45 gedwongen uithuisplaatsingen verspreid over het land, die in 2021 hebben plaatsgevonden. Hiertoe heeft de inspectie de relevante dossiers ingezien, de betrokken professionals bij de RvdK en de GI's gesproken en de ouders en jeugdigen gesproken indien zij hiervoor open stonden.

Conclusies

De inspectie constateert dat professionals bij de RvdK en de GI's hun werk met toewijding en deskundigheid uitvoeren. Toch wordt een beslissing tot (een aanvraag voor een machtiging tot een) gedwongen uithuisplaatsing niet altijd en niet in alle facetten op basis van zorgvuldig feitenonderzoek genomen. In geen enkele casus was het feitenonderzoek volledig op orde.

Aard en omvang van machtigingen uithuisplaatsingen

In 2021 vonden in totaal 3.301 nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen plaats. Dit zijn de uithuisplaatsingen die na het afgeven van een eerste machtiging door de kinderrechter, door de GI's zijn uitgevoerd. De conclusies van dit onderzoek hebben betrekking op deze uithuisplaatsingen. Dit betekent dat lopende machtigingen en verlengingen van machtigingen uithuisplaatsing hier niet in zijn meegenomen en dat de conclusies niet generaliseerd kunnen worden naar alle uithuisplaatsingen in Nederland. De meest voorkomende leeftijd waarop jeugdigen in 2021 voor het eerst uit huis werden geplaatst was 16/17 jaar (23,8%). Bij de uithuisplaatsingen die de inspectie heeft onderzocht, komt plaatsing van de jeugdige in het netwerk van het gezin het vaakst voor (51,1%). In de onderzochte casussen is in het gezin altijd sprake van meervoudige problematiek op meerdere leefgebieden. Dit onderzoek nuanceert het maatschappelijke beeld dat voornamelijk jonge kinderen uit huis worden geplaatst, dat zij door een enkele aanleiding bij hun ouders worden weggehaald en in een instelling worden geplaatst.

Verbeterpunten in het feitenonderzoek rond uithuisplaatsingen

Uitgaand van de professionele richtlijnen heeft de inspectie de volgende rode draden voor verbetering van het feitenonderzoek rond gedwongen uithuisplaatsingen gedestilleerd.

Als rode draad voor verbetering ziet de inspectie in de eerste plaats de [samenwerking met ouders en jeugdigen](#) in het gehele traject. Zij moeten beter betrokken worden bij de besluitvorming. Hoewel raadsonderzoekers en jeugdbeschermers dit anders ervaren, vindt een belangrijk deel van de ouders dat onvoldoende naar hen is geluisterd en dat onvoldoende de tijd is genomen hen te leren kennen.

Een tweede rode draad is dat zowel de RvdK als de GI's onvoldoende aandacht besteden aan de [mondelijke en schriftelijke onderbouwing](#) waarom een uithuisplaatsing nu wel of niet noodzakelijk is. Overwegingen en onderbouwingen worden onvoldoende met jeugdige en ouders gecommuniceerd en hier wordt onvoldoende over gerapporteerd. De multidisciplinaire besluitvorming van de RvdK en GI's is voor veel ouders een 'black box', waar zij geen deel van uitmaken.

Een derde rode draad is dat ouders en jeugdigen beter geïnformeerd moeten worden over hun [rechten en plichten en de klachtenprocedure](#). Het verzoeken om een machtiging uithuisplaatsing bij de kinderrechter (en het feitenonderzoek dat hieraan ten grondslag ligt) is een overheidstaak, met per definitie een onevenwichtige verhouding tussen ouders en professionals. De ‘checks and balances’ (waaronder het verwerken van de reactie van jeugdige en ouder op het rapport, het afhandelen van klachten, de inzet van een deskundige vertrouwenspersoon of cliëntondersteuner, juridische bijstand) in het systeem moeten daarom tijdig en goed functioneren.

Knellende kaders

De inspectie ziet dat bestaande kaders en randvoorwaarden te smal zijn voor professionals om het feitenonderzoek volledig volgens de professionele richtlijnen te kunnen uitvoeren:

- **Versnipperde keten** - Jeugdigen en ouders die (uiteindelijk) te maken krijgen met een uithuisplaatsing zien in het voorliggende traject te veel verschillende gezichten. Dit terwijl een goede samenwerkingsrelatie tussen ouders, jeugdige en professional een belangrijke succesfactor is voor een hulpverleningstraject. Dit komt enerzijds doordat de jeugdbeschermingsketen in verschillende onderdelen met verschillende professionals is opgeknipt. Anderzijds komt dit door een hoog personeelsverloop en -verzuim. De versnipperde jeugdbeschermingsketen maakt het voor ouders en jeugdigen verder lastig om informatie later in het traject gecorrigeerd te krijgen, doordat zij hiervoor worden terugverwezen naar een eerdere schakel.
- **Toerusting van de professional** - Het uitvoeren van goed feitenonderzoek vraagt veel kennis en competenties van de professional, zowel qua communicatie als het kunnen werken in een omgeving waar verschillende belangen een rol spelen. Het vraagt daarnaast tijd en (professionele) ruimte en bevoegdheden om te kunnen doen wat nodig is. Dit is nu onvoldoende geborgd.
- **Botsende systemen** – De maatschappelijke verwachting is dat jeugdbeschermers over de sectoren heen werken, waar nodig afwijken van wet- en regelgeving, botsende systemen bij elkaar brengen en een oplossing hebben voor maatschappelijke problemen, zoals schaarste op de woningmarkt en het ontbreken van bestaanszekerheid. Dit zijn onrealistische verwachtingen. Binnen deze complexe maatschappelijke context is de jeugdbeschermer in de eerste plaats verantwoordelijk voor het in kaart brengen van de ontwikkelingsbedreiging van het kind en de inzet van passende hulp om deze af te wenden. Wachttijden en wachtlijsten – De IGV heeft samen met IJenV herhaaldelijk gewezen op de ongewenste gevolgen van wachttijden en wachtlijsten in de jeugdbeschermingsketen. Wachttijden en wachtlijsten staan het voorkomen van uithuisplaatsing in de weg, maar ook contactherstel en terugplaatsing van een kind bij ouders.
- **Juridisering van het systeem** – Tot 2015 kon een kind met een ondertoezichtstelling tijdelijk elders wonen zonder machtiging uithuisplaatsing. Nu in die situaties altijd een machtiging van de kinderrechter nodig is, zorgt dit voor ‘gedwongen uithuisplaatsingen’ in casussen waarin ouders en jeugdige het zelf ook al in het belang vinden dat de jeugdige voor kortere of langere tijd niet thuis woont.

Voor kinderen en hun ouders is een gedwongen uithuisplaatsing een ingrijpende gebeurtenis. Dit vraagt van de betrokken partijen dat zij zorgvuldig en conform de professionele richtlijnen handelen. Genoemde structurele knelpunten leiden er echter toe dat professionals de eigen richtlijnen van de beroepsgroep niet volledig kunnen naleven. Tegelijkertijd gaan zij vanuit hun betrokkenheid bij de gezinnen door en overschrijden zij hun eigen grenzen om het juiste te doen voor een jeugdige en zijn gezin en door het werk van anderen over te nemen (bijvoorbeeld als de in te zetten hulp nog niet kan starten). De inspectie vindt dat professionals voldoende tijd en ruimte moeten (kunnen) opeisen om het werk volgens de professionele richtlijnen uit te voeren. Zodat kinderen en ouders zich gezien, begrepen en erkend voelen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Context: jeugdbeschermingsketen zwaar onder druk	7
1.3 Focus onderzoek	8
1.4 Onderzoeksvragen	8
1.5 Onderzoeksmethode	9
2. Een machtiging uithuisplaatsing: geen straf maar een kindbeschermingsmaatregel	11
2.1 Binnen een ondertoezichtstelling (OTS) kan een kind alleen met machtiging uit huis worden geplaatst	11
2.2 Beschrijving nieuwe machtigingen uithuisplaatsingen in 2021	12
2.3 Beschrijving onderzochte casuïstiek	12
3. Liggen aan de aanvraag voor een machtiging uithuisplaatsing een cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse ten grondslag?	16
3.1 Cliëntgericht	16
3.2 Integraal	18
3.3 Vakbekwaam	19
3.4 Tijdig	20
3.5 Factoren van invloed op cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse	21
4. Heeft besluitvorming voor het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing bij de kinderrechter zorgvuldig plaatsgevonden?	23
4.1 Regie bij jeugdige en ouders	23
4.2 Methodisch en ontwikkelingsgericht handelen	23
4.3 Factoren van invloed op de besluitvorming tot het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing	24
5. Hebben professionals zorgvuldig gerapporteerd over het onderzoek en de analyse waarop de aanvraag voor een machtiging uithuisplaatsing is gebaseerd?	25
5.1 Positieve punten	25
5.2 Aandacht- en verbeterpunten	25
5.3 Factoren van invloed op de rapportage bij uithuisplaatsing	26
6. Zijn verschillen zichtbaar tussen de kwaliteit van het feitenonderzoek bij een spoeduisplaatsing en bij een reguliere uithuisplaatsing?	27
6.1 Geen grote verschillen in ervaren bejegening	27
6.2 Wel verschillen in het betrekken van ouders bij/informeren van ouders over de uithuisplaatsing bij spoed/regulier	27
6.3 Handelen bij spoed	27
6.4 Alleen 'uitslaande branden' blussen vergroot het risico op 'veenbranden'	28
7. In hoeverre heeft het systeem van in- en externe tegenspraak gefunctioneerd?	29
7.1 Checks and balances	29
7.2 Klachtenprocedure	30

8. Conclusies en aanbevelingen	31
8.1 Conclusies	31
8.2 Aanbevelingen	35
9. Bestuurlijke reacties	37
9.1 Raad voor de Kinderbescherming	37
9.2 Gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering (GI's)	38
9.3 Vereniging van Nederlandse Gemeenten	39
9.4 Nidos, jeugdbescherming voor vluchtelingen	41
9.5 Ambassadeurs Jeugd	41

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) besloot in 2021 tot een onderzoek naar de kwaliteit van het feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen. Aan dit besluit lagen verschillende signalen¹ van ouders en jeugdigen ten grondslag waaruit naar voren kwam dat deze kwaliteit mogelijk te wensen overliet.

Daarnaast gaven kinderrechtshouders het signaal af dat de kwaliteit van feitenonderzoek voor verbetering vatbaar is. Zij berichtten in oktober 2021 dat zij soms verstrekende beslissingen, zoals het afgeven van een machtiging uithuisplaatsing, moeten nemen op basis van onvolledige of onjuiste rapportages. In mei 2022 luidden de kinderrechtshouders opnieuw de noodklok en benoemden zij dat de situatie alleen maar slechter werd.²

Tenslotte leidden berichten over het handelen van jeugdbescherming - onder andere bij slachtoffers van de kinderopvang-toeslagenaffaire - tot grote maatschappelijke onrust, omdat (gedwongen) uithuisplaatsingen zouden plaatsvinden op basis van beperkt onderzoek.

De inspecties zagen dat de organisaties die gezamenlijk de jeugdbeschermingsketen vormen, hebben onderkend dat het feitenonderzoek beter moet en dat zij hierop gehandeld hebben, bijvoorbeeld met het [Actieplan verbetering feitenonderzoek](#). De uitvoering van dit actieplan was eind 2021 afgerond.

Het geheel aan signalen – naast de afronding van het Actieplan verbetering feitenonderzoek - heeft de IGJ doen besluiten een onderzoek naar de kwaliteit van het feitenonderzoek uit te voeren. De IGJ richt zich hierbij specifiek op het feitenonderzoek bij uithuisplaatsingen waarvoor de kinderrechter een machtiging dient af te geven. Voor deze uithuisplaatsingen wordt de term ‘gedwongen uithuisplaatsing’ gebruikt.³ De IGJ gebruikt omwille van de leesbaarheid deze term ook in dit rapport.

1.2 Context: jeugdbeschermingsketen zwaar onder druk

De IGJ ziet dat de instellingen en de professionals in de jeugdbeschermingsketen zwaar onder druk staan als gevolg van arbeidsmarktproblematiek (arbeidsmarkttekorten, personeelsverloop en verzuim). Onderliggende oorzaken hiervan zijn financiële tekorten, de zwaarte van het beroep in combinatie met de beperkte financiële en maatschappelijke waardering voor professionals in de jeugdbeschermingsketen, hoge caseload en (verantwoordings-)lasten en de beperkte mogelijkheden die er zijn om tijdig passende hulp in te zetten voor een kind of een gezin.

Gecertificeerde instellingen (GI's) zijn noodgedwongen overgegaan tot de inzet van ‘minimale varianten’ en ‘wachtlijstbeheer’, om er ten minste voor te zorgen dat een door de kinderrechter opgelegde maatregel tijdig wordt uitgevoerd. Hierover heeft de IGJ, samen met de Inspectie Justitie en Veiligheid, herhaaldelijk gerapporteerd. Zij hebben gesteld dat dit niet wenselijk is en geen recht doet aan de urgentie van een kindbeschermingsmaatregel.⁴ Ook kinderrechtshouders koppelen het gegeven dat zij te maken hebben met onvolledige of onjuiste rapportages aan het feit dat de jeugdbeschermingsketen zwaar onder druk staat als gevolg van onder andere de arbeidsmarktproblematiek.⁵

De IGJ heeft zorgen dat gedwongen uithuisplaatsingen, de arbeidsmarktproblematiek en de druk op de jeugdbeschermingsketen niet los van elkaar staan. Een kind wacht – nadat zijn omgeving ernstige zorgen heeft over een gezonde en veilige

1 In de periode 1-1-2020 tot en met 6-7-2021 ontving de IGJ 146 signalen over feitenonderzoek ('dossiervoering').

2 Position paper jeugdbescherming van de kinderrechtshouders, ten behoeve van het rondetafelgesprek op 27 oktober 2021 over jeugdbescherming. En: [Rechtshouders luidden noodklok over voortdurende verslechtering van zorg voor kwetsbare kinderen \(rechtspraak.nl\)](#).

3 [Uithuisplaatsing | Rechtspraak](#)

4 IGJ en IJenV, Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd 2019, 2020 en 2021.

5 Position paper jeugdbescherming van de kinderrechtshouders, ten behoeve van het rondetafelgesprek op 27 oktober 2021 over jeugdbescherming: 'Een dergelijke bevoegdheid behoort te worden uitgevoerd en gepaard te gaan met daadwerkelijke hulpverlening. Het structurele tekort aan tijd, geld en aan gekwalificeerde medewerkers binnen de jeugdbeschermingsketen maakt dat het systeem in een crisis verkeert. Ook draagt het verloop aan medewerkers niet bij aan de kwaliteit. Met name rapportages van de Gecertificeerde Instellingen (GI's) worden door jeugdrechters met zekere regelmaat op onderdelen als benedenmaats ervaren'.

ontwikkeling – achtereenvolgens op hulp in het vrijwillig kader, soms een onderzoek bij Veilig Thuis, een onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), een jeugdbeschermer die actief met het gezin aan de slag gaat en op passende hulp die de jeugdbeschermer (aanvullend) inzet.

Het actief aan de slag gaan met jeugdigen en ouders in de periode voorafgaand aan (en ter voorkoming van) een ingrijpende beslissing als een gedwongen uithuisplaatsing, staat onder druk als gevolg van de wachtlijsten, hoge caseload, het werken met wachtlijstbeheer en 'minimale varianten' door de GI's. Thuissituaties of de problematiek van het kind kunnen in de tussentijd zo escaleren dat bij een nieuw incident een gedwongen uithuisplaatsing onafwendbaar is.

1.3 Focus onderzoek

De IGJ vindt dat een kind en zijn ouders, ondanks deze ernstige stelselproblemen, mogen verwachten dat een ingrijpende beslissing als een gedwongen uithuisplaatsing op basis van zorgvuldig feitenonderzoek wordt genomen. En dat hoor/wederhoor en in- en externe tegenspraak in het systeem bij deze ingrijpende beslissing goed functioneren.

Onder feitenonderzoek verstaan we het geheel aan activiteiten van betrokken partijen die voorafgaan aan en samenhangen met een gedwongen uithuisplaatsing. Deze activiteiten bestaan uit: het (tijdig) onderzoek naar de ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige en de opvoedcapaciteiten van de ouders, de analyse, de besluitvorming, de rapportage en de in- en externe tegenspraak. Dit is ook in lijn met de *Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming* van de beroepsverenigingen, die we als belangrijk uitgangspunt hebben gebruikt voor het toetsingskader.

De IGJ heeft in dit onderzoek dus breder gekeken dan alleen de dossiervoering. De kwaliteit van het contact tussen ouders en jeugdigen met de raadsonderzoeker, respectievelijk jeugdbeschermer, is ook een belangrijk onderdeel van de kwaliteit van het feitenonderzoek. Klachten over het feitenonderzoek gaan niet zozeer om de dossiervoering op zich, maar vaak om het onvoldoende actief betrekken en informeren van de ouder(s) of over partijdigheid richting één van de ouders in de voorafgaande periode. Dit blijkt uit de signalen die de IGJ hierover heeft ontvangen en in de voorbereiding op dit toezicht heeft geanalyseerd.

1.4 Onderzoeksvragen

De IGJ beantwoordt in dit rapport de volgende onderzoeksvraag:

Wat gaat goed en wat zijn aandacht- of verbeterpunten in de kwaliteit van feitenonderzoek bij gedwongen uithuisplaatsing? Welke in- en externe factoren spelen hierin een rol?

De onderzoeksvraag is uitgewerkt in de deelvragen:

- Wat is te zeggen over de aard en omvang van gedwongen uithuisplaatsingen op basis van de aangeleverde en onderzochte casuïstiek uit 2021?
- Liggen aan de gedwongen uithuisplaatsing een cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse ten grondslag? Wat ging hierin goed, welke aandacht- of verbeterpunten zijn er?
- Heeft besluitvorming voor het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing bij de kinderrechter zorgvuldig plaatsgevonden? Wat ging hierin goed, welke aandacht- of verbeterpunten zijn er?
- Hebben professionals (raadsonderzoekers en jeugdbeschermers) zorgvuldig gerapporteerd over het onderzoek en de analyse waarop de gedwongen uithuisplaatsing is gebaseerd? Wat ging hierin goed, welke aandacht- of verbeterpunten zijn er?
- Zijn verschillen zichtbaar tussen de kwaliteit van het feitenonderzoek bij een spoed uithuisplaatsing en bij een reguliere uithuisplaatsing? Zo ja, welke? Welke in- en externe factoren spelen hierin een rol?
- In hoeverre heeft het systeem van in- en externe tegenspraak gefunctioneerd? Indien sprake was van een klacht over het feitenonderzoek rondom een gedwongen uithuisplaatsing: op welke manier zijn de rechtspositie en rechtsbescherming van kinderen en ouders in de klachtafhandeling tot hun recht gekomen?

1.5 Onderzoeksmethode

De IGJ heeft de kwaliteit van het feitenonderzoek onderzocht rond 45 gedwongen uithuisplaatsingen verspreid over het land die in 2021 hebben plaatsgevonden. De uithuisplaatsingen heeft de IGJ geselecteerd uit het totale aantal van 3.301 nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen in 2021 in Nederland. De uitvraag voor dit inspectieonderzoek ging expliciet over kinderen die in 2021 te maken kregen met een eerste machtiging uithuisplaatsing. Dit betekent dat lopende machtigingen en verlengingen van machtigingen uithuisplaatsing hier niet in zijn meegenomen. Het overzicht van deze nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen heeft de IGJ via Jeugdzorg Nederland van de GI's ontvangen.

1.5.1 Casusselectie

De IGJ heeft bij de casusselectie de volgende criteria gehanteerd. Een criterium voor de casusselectie was dat het kind bij ouder(s) vandaan uit huis is geplaatst. Daarnaast was het voor het onderzoek belangrijk dat de jeugdbeschermer die betrokken was bij de uithuisplaatsing nog in dienst was (of, in het geval dat de machtiging uithuisplaatsing door de RvdK was verzocht, betrokken raakte na de uithuisplaatsing), zodat de IGJ de betrokken jeugdbeschermer kon interviewen.

Per jeugdbeschermer is maximaal één casus geselecteerd. Daarnaast is er bij de casusselectie voor gezorgd dat alle casuïstiek van een regionale GI bij één vestiging van de Raad voor de Kinderbescherming in de regio kon worden onderzocht. De casuïstiek van de landelijk werkende GI's (Leger des Heils Jeugdbescherming en Jeugdreclassering, Nidos, William Schrikker Stichting) is bij verschillende raadsvestigingen onderzocht. Tot slot is voor een spreiding in leeftijden van uithuisgeplaatste kinderen gezorgd (zie figuur 2).

In de selectie is sprake van een oververtegenwoordiging van uithuisgeplaatste 9-jarigen. Reden hiervoor is dat de IGJ ook uit de leeftijdscategorie 0-10 jaar zoveel mogelijk jeugdigen wilde spreken, daarom zijn vooral uithuisplaatsingen van oudere kinderen in deze jongste leeftijdscategorie geselecteerd.

Bij de selectie is géén rekening gehouden met de omvang van de GI's of de regio's. De IGJ doet op basis van deze selectie en onderzoeksmethode geen uitspraken over de kwaliteit van het feitenonderzoek per vestiging van de RvdK of GI. Alle GI's zijn binnen dit onderzoek betrokken en in beginsel zijn bij elke GI drie casussen geselecteerd. Bij één GI is een casus afgevallen omdat deze niet geschikt bleek voor het onderzoek bij een andere GI is één extra casus onderzocht.

1.5.2 Casusonderzoek

Per casus heeft de IGJ het dossier bij zowel de RvdK als bij de gecertificeerde instelling onderzocht aan de hand van het toetsingskader. Daarnaast heeft de IGJ de betrokken jeugdbeschermer en raadsonderzoeker gesproken. In zes casussen heeft het dossieronderzoek bij de RvdK en het gesprek met de raadsonderzoeker niet plaatsgevonden, omdat het raadsonderzoek vóór 2018 was uitgevoerd. De IGJ heeft met de ouders en kinderen gesproken als zij hiervoor open stonden en dit gezien de leeftijd van de kinderen en/of situatie mogelijk was. In één casus zag de IGJ aanleiding om ook Veilig Thuis te spreken, gezien hun betrokkenheid vóór de Raad voor de Kinderbescherming.

De IGJ heeft zowel de kwaliteit van het feitenonderzoek bij de RvdK als bij de GI onderzocht op de relevante normen, ongeacht wie de uithuisplaatsingen bij de kinderrechter heeft verzocht. De reden hiervoor is dat de GI voortgaat op het feitenonderzoek dat de RvdK heeft uitgevoerd: het geheel aan informatie wordt meegewogen bij een beslissing om een machtiging uithuisplaatsing aan te vragen. Indien de RvdK de machtiging voor de uithuisplaatsing heeft verzocht, ligt het daar op volgende (feiten)onderzoek bij de GI (bijvoorbeeld onderzoek naar mogelijkheden tot omgang, onderzoek naar mogelijkheden tot terugplaatsing, onderzoek naar inzet hulp in de thuissituatie).

1.5.3 Toetsingskader

Het toetsingskader voor het onderzoek is opgenomen in bijlage 1 en eerder gepubliceerd op de [website van de IGJ](#).

Het toetsingskader is geoperationaliseerd op basis van de volgende richtlijnen, wetgeving en documenten:

- [Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming](#) (richtlijn van de beroepsverenigingen)
- [Richtlijn crisisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming](#) (richtlijn van de beroepsverenigingen)
- [Richtlijn samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming](#) (richtlijn van beroepsverenigingen)
- [Richtlijn feiten volledig en naar waarheid aanvoeren](#) (richtlijn van JZ NL)
- Samen werken aan feitenonderzoek (NJI)
- Wetgeving rond klachtenprocedure, vertrouwenspersoon, klachtenprocedures GI's
- Producten van het Actieplan verbetering feitenonderzoek.⁶
- [Het Kwaliteitskader van de Raad voor de Kinderbescherming](#) (2021)

Geraadpleegde bronnen en interviews

In totaal heeft de IGJ 45 gedwongen uithuisplaatsingen onderzocht.

45 dossiers bij gecertificeerde instellingen

45 interviews met jeugdbeschermers⁷

39 dossiers bij de Raad voor de Kinderbescherming

38 interviews met onderzoekers Raad voor de Kinderbescherming⁸

1 interview met medewerker Veilig Thuis

34 interviews met ouders

8 interviews met kinderen

6 [Actieplan feitenonderzoek - Zorg voor de Jeugd - Zorg voor de Jeugd](#)

7 In één casus is de betrokken gedragswetenschapper geïnterviewd wegens uitval van de jeugdbeschermer.

8 In één casus had de raadsonderzoeker een andere baan.

2. Een machtiging uithuisplaatsing: geen straf maar een kindbeschermingsmaatregel

Een uithuisplaatsing wordt een gedwongen uithuisplaatsing genoemd als deze via de kinderrechter verloopt. De kinderrechter geeft hiervoor een machtiging af. Ouders moeten aan de uithuisplaatsing meewerken als de kinderrechter toestemming geeft aan de jeugdbeschermingsorganisatie (gecertificeerde instelling) om hun kind uit huis te plaatsen. Uitsluitend wanneer de ouder of verzorger zich hiertegen verzet, kan de jeugdbeschermingsorganisatie ondersteuning aan de politie vragen.

Relevante wetsartikelen

Een machtiging tot een uithuisplaatsing kan worden afgegeven wanneer dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid (art. 1:165b lid 1 Burgerlijk Wetboek). Dit betekent dat een minderjarige gedurende dag en nacht buiten zijn of haar gezin wordt geplaatst (art. 1:265a Burgerlijk Wetboek). Het kan ook voorkomen dat een jeugdige gesloten wordt geplaatst – dit wordt ook wel aangeduid met de term 'JeugdzorgPlus' (artikel 6.1.1. e.v. Jeugdwet). Het gedwongen kader – en dus ook de uithuisplaatsing – wordt grotendeels gereguleerd door Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv).

Een uithuisplaatsing is geen straf, maar een kindbeschermingsmaatregel. Als de kinderrechter de machtiging afgeeft, is dit uit bezorgdheid over de vraag of het kind zich veilig kan ontwikkelen in de thuissituatie. Of omdat observatie en onderzoek naar de geestelijke of lichamelijke gezondheid van het kind nodig is. Een uithuisplaatsing kan alleen worden ingezet als de doelen van de ondertoezichtstelling niet bereikt kunnen worden als het kind thuis blijft wonen.⁹

In het geval van spoed kan een kinderrechter instemmen met directe uithuisplaatsing. Er komt dan binnen twee weken een zitting, waar ouders of verzorgers kunnen laten weten wat zij vinden van de uithuisplaatsing. Deze zitting heeft als doel om het besluit te toetsen om het kind voorlopig uit huis te plaatsen. De uithuisplaatsing is dan wel al uitgevoerd. De kinderrechter kan deze voorlopige uithuisplaatsing beëindigen als ter zitting blijkt dat er geen of onvoldoende gronden zijn voor een uithuisplaatsing.

De RvdK, de gecertificeerde instelling, het Openbaar Ministerie en het college van Burgermeester & Wethouders (college van B&W) zijn de partijen die een machtiging uithuisplaatsing kunnen aanvragen bij de kinderrechter. Het komt zelden voor dat het Openbaar Ministerie dit doet. Bij een aanvraag van het college van B&W kan het gaan om een gesloten plaatsing mét toestemming van ouders. De IGJ heeft in dit toezicht alleen de uithuisplaatsingen betrokken waar de RvdK of de GI bij de kinderrechter om heeft verzocht.

2.1 Binnen een ondertoezichtstelling (OTS) kan een kind alleen met machtiging uit huis worden geplaatst

In 2015 is een nieuw wetsartikel toegevoegd aan het Burgerlijk Wetboek, namelijk artikel 1:265a. Dit artikel bepaalt dat een minderjarige die onder toezicht is gesteld, *alleen* met een machtiging tot uithuisplaatsing uit huis kan worden geplaatst. Tot dan toe kon de jeugdbescherming een onder toezicht gesteld kind ook zonder machtiging van de kinderrechter (tijdelijk) uit huis plaatsen, als ouders hier geen bezwaar tegen hadden. De reden om dit te wijzigen was volgens de Memorie van toelichting¹⁰ tweeledig:

- Omdat hulp in of vanuit de thuissituatie het uitgangspunt is, is het van belang dat de kinderrechter ook een verdergaande inbreuk op het familie- en gezinsleven toetst.
- Een ouder kan de uithuisplaatsing van de minderjarige zonder machtiging voortijdig afbreken. Dit soort acute situaties, waarin vrijwel zonder uitzondering voortzetting van de uithuisplaatsing aangewezen is, wilde de wetgever voorkomen.

Dit betekent dat sinds 2015 binnen een ondertoezichtstelling ook sprake is van een gedwongen uithuisplaatsing als ouders en jeugdige met de uithuisplaatsing instemmen. In de literatuur¹¹ worden hier overigens vraagtekens bij gesteld, omdat de gedwongen uithuisplaatsing binnen een ondertoezichtstelling, als ouders en jeugdige instemmen, op gespannen voet staat

9 [Uithuisplaatsing | Rechtspraak](#)

10 Memorie van toelichting bij artikel 1:265a BW.

11 Mr. E. Lam en Mr. I.J.M. Schepens *Zes jaar later: met z'n allen verstrikt geraakt in het stelsel?! Actuele ontwikkelingen op het gebied van de Jeugdwet en jeugdbescherming* (Tijdschrift voor Jeugdrecht 2021).

met de nadruk die de Jeugdwet heeft gelegd op eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van ouders. Daarnaast kan het aanvragen van de machtiging als teken van wantrouwen en onnodig bureaucratisch worden ervaren.

2.2 Beschrijving nieuwe machtigingen uithuisplaatsingen in 2021

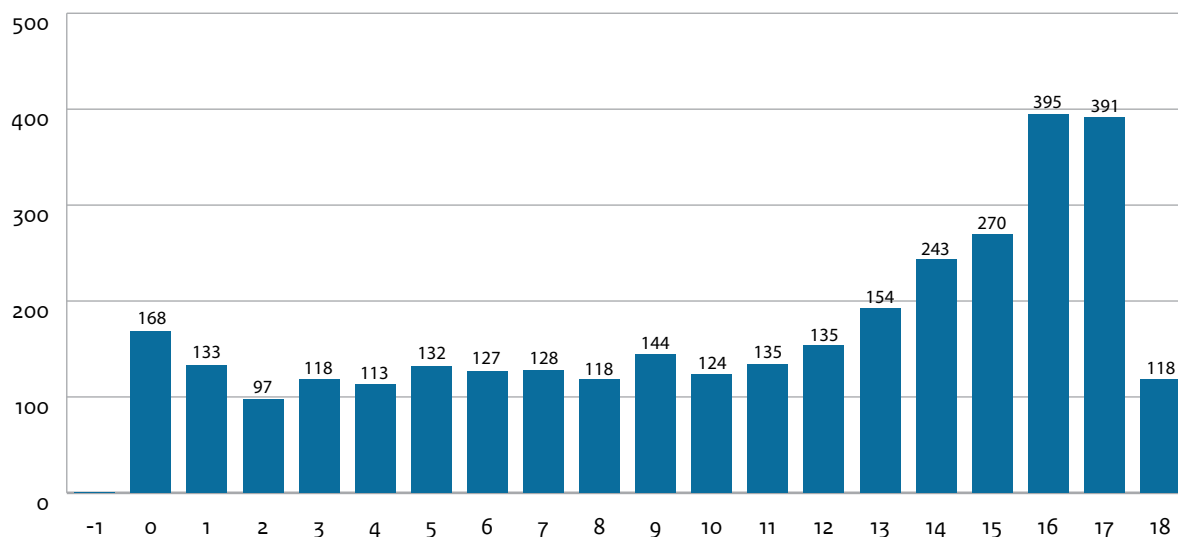
De IGJ heeft bij alle gecertificeerde instellingen een uitvraag gedaan naar alle *nieuwe* uithuisplaatsingen in 2021 die via een machtiging van de kinderrechter zijn verlopen. Onderstaande beschrijving gaat daarom niet over alle lopende uithuisplaatsingen, maar alleen over de nieuwe uithuisplaatsingen in 2021.

In totaal zijn er 3.301 nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen aangeleverd aan de IGJ over 2021.¹² Er zijn grote verschillen in aantallen (eerste) uithuisplaatsingen tussen regio's en gecertificeerde instellingen in 2021. De grootste landelijk werkende instelling voerde in 2021 bijna 900 nieuwe machtigingen uithuisplaatsing uit, de kleinste bijna veertig. Relatief gezien zijn de aantallen nieuwe uithuisplaatsingen, afgezet tegen de inwoneraantallen per werkgebied van de GI, echter vergelijkbaar.

Voor ongeveer de helft (47%) van alle uithuisgeplaatste kinderen in 2021 is de (eerste) machtiging uithuisplaatsing aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming, gelijktijdig met het verzoek tot een ondertoezichtstelling. Voor de andere helft is de (eerste) machtiging uithuisplaatsing verzocht door de GI (51%) gedurende een al lopende jeugdbeschermingsmaatregel.

Uit de analyse van alle nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen van kinderen in 2021 komt naar voren dat deze het vaakst op 16-/17-jarige leeftijd heeft plaatsgevonden (zie figuur 1¹³).

Figuur 1: Leeftijd kinderen op het moment van de gedwongen uithuisplaatsing op basis van aangeleverde data (2021)

2.3 Beschrijving onderzochte casuïstiek

Bij een gedwongen uithuisplaatsing bestaat bij veel mensen het beeld van (jonge) kinderen die – al dan niet met behulp van de politie – bij hun ouders worden weggehaald en in een instelling terecht komen. De uitkomsten van dit onderzoek nuanceren dit beeld.

- ¹² Vaak wordt een aantal van rond de 40.000 uithuisgeplaatste kinderen genoemd. Dat betreft het totale aantal kinderen dat jeugdhulp met verblijf krijgt. In 2020 bevonden zich 42.470 kinderen in jeugdhulp met verblijf. Dit zijn niet allemaal gedwongen uithuisplaatsingen en deze kinderen zijn door de jaren heen in de jeugdhulp met verblijf terecht gekomen. Uit de publicatie [Uithuisgeplaatste jeugdigen in Nederland: Definitie en cijfers](#) (A. Harder en E. Knorth) d.d. 22 maart 2022 wordt duidelijk dat het voor 6.665 jeugdigen van deze jeugdigen een gedwongen uithuisplaatsing betreft (15%). Ook voor deze jeugdigen geldt dat zij door de jaren heen uithuisgeplaatst zijn. Uit deze publicatie komt ook naar voren dat het aantal uithuisgeplaatste jeugdigen in Nederland in een gemiddelde range zit ten opzichte van andere Europese landen.
- ¹³ De leeftijden van de kinderen zijn de leeftijden op het moment van de uitvraag bij Jeugdzorg Nederland, d.w.z. februari 2022. Een deel van de kinderen zal op het moment van uitvraag dus een jaar ouder zijn geworden dan op het moment van uithuisplaatsing.

Overeenstemming over de uithuisplaatsing.

Hoewel het zogenoemde gedwongen uithuisplaatsingen betreft, stonden in ongeveer de helft van de onderzochte casussen zowel ouders als (oudere) jeugdige (uiteindelijk) achter de uithuisplaatsing. In ongeveer een kwart van de casussen waren betrokkenen het niet eens met de uithuisplaatsing. In de overige casussen was één ouder het eens en de andere ouder het oneens, of stond de jeugdige achter de uithuisplaatsing maar de ouders niet.

Voorbeeld: instemming ouder met de uithuisplaatsing

Zowel de jeugdige (16) als ouder bevestigden dat de ouder de jeugdige had geslagen en dat het thuis ernstig was geëscaleerd. Daarnaast liet de jeugdige dreigberichten zien van broer. De jeugdbeschermer heeft toen uitgelegd dat het niet veilig voor de jeugdige was thuis. Toen de jeugdige kleren ging halen thuis, werd dat ook bevestigd doordat broer de jeugdige begon te slaan. De ouder was eerst niet bereikbaar, maar is later wel gesproken. De ouder stond achter de uithuisplaatsing.

Verzoek machtiging uithuisplaatsing door GI/RvdK.

67% van de onderzochte uithuisplaatsingen (30 van de 45 casussen) heeft de GI bij de kinderrechter verzocht. 33% van de onderzochte uithuisplaatsingen zijn door de RvdK bij de kinderrechter verzocht.

Spoeduithuisplaatsingen. Ongeveer de helft van de onderzochte casussen betreft een spoed uithuisplaatsing.

Woonplaats kind na uithuisplaatsing (zie figuur 3).

Negentien van de 45 kinderen zijn geplaatst in een netwerkpleeggezin (niet zijnde de andere ouder, maar bijvoorbeeld tante en oom, opa en oma, of een vriend of vriendin). Vier kinderen zijn geplaatst bij de andere ouder. Elf kinderen kwamen in een zogenaamd bestandspleeggezin (een pleeggezin buiten het netwerk van de jeugdige en zijn ouders). Vier kinderen zijn in een gezinshuis geplaatst. Zeven kinderen werden uithuisgeplaatst naar een residentiële voorziening (waarvan één kind gesloten werd geplaatst).

Problematiek bij ouders (zie figuur 4).

Bij ouders is meestal sprake van gecombineerde problematiek (bijvoorbeeld een combinatie van een verstandelijke beperking, verslavingsproblemen bij de ouder, opvoedproblemen). De inspectie heeft geen uithuisplaatsingen gezien waarbij sprake is van enkelvoudige problematiek. In 24 van de 45 gezinnen heeft/hebben (één van) de ouders volgens het dossier¹⁴ psychische klachten. In veertien gezinnen is sprake van middelengebruik bij ten minste één van de ouders. In zeven gezinnen is vastgesteld dat ten minste één van de ouders een (licht) verstandelijke beperking heeft. In elf van de onderzochte gezinnen is sprake van een complexe echtscheiding. Van zestien gezinnen is duidelijk dat ouders problemen hebben op het gebied van werk en inkomen, wonen en/of schulden. In 32 gezinnen is sprake van opvoedproblematiek. In drie gezinnen heeft ten minste één van de ouders somatische klachten. Bij twaalf gezinnen is sprake van een vorm van huiselijk geweld. In drie gezinnen is ten minste één van de ouders in contact geweest met justitie vanwege delict gedrag. Verder is in negen gezinnen overige problematiek geconstateerd. Dit betreft uiteenlopende problematieken zoals; relatieproblematiek, ouders die hun kind zonder toezicht thuis achterlaten en onzekerheid over hun verblijf in Nederland.

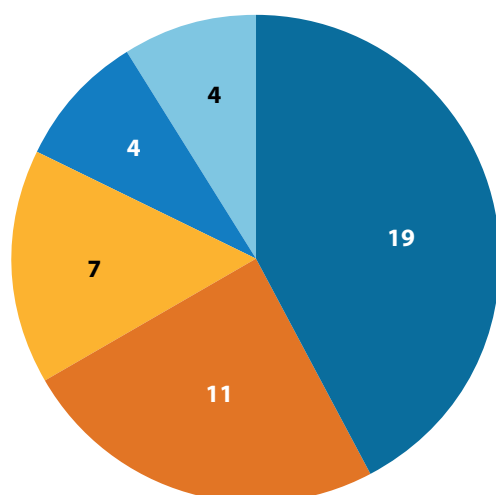
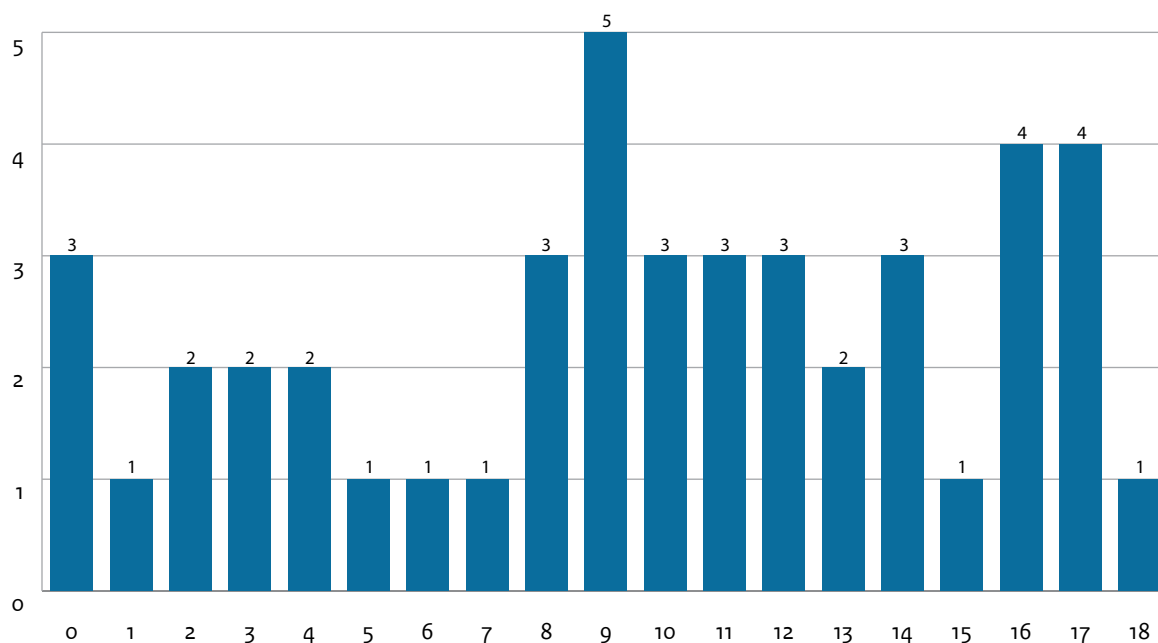
Problematiek jeugdigen (zie figuur 5).

Ook bij veel uithuisgeplaatste jeugdigen is sprake van meerdere problematiek tegelijk:

- 5 jeugdigen met somatische klachten
- 11 jeugdigen met psychische klachten
- 21 jeugdigen met gedragsproblematiek
- 5 jeugdigen met middelengebruik
- 4 jeugdigen met (licht) verstandelijke beperking
- 9 jeugdigen met schoolverzuim en/of problemen op school
- 4 jeugdigen met (emotionele) ontwikkelingsachterstand
- 4 jeugdigen met een loyaliteitsconflict t.o.v. ouders/belast met scheidingsproblematiek
- 2 jeugdigen met problemen op sociaal domein in het kader van werk en inkomen, wonen, schulden
- 10 jeugdigen met overige problematiek. Hierbij gaat het om uiteenlopende problemen zoals bijvoorbeeld, delict gedrag, verwaarlozing, blootgesteld worden aan huiselijk geweld, mogelijke verslaving aan gamen en eten.

¹⁴ De IGJ heeft dit gebaseerd op het dossieronderzoek. Hierbij dient opgemerkt te worden dat problematiek niet altijd is bevestigd met een diagnose (zie 5.2).

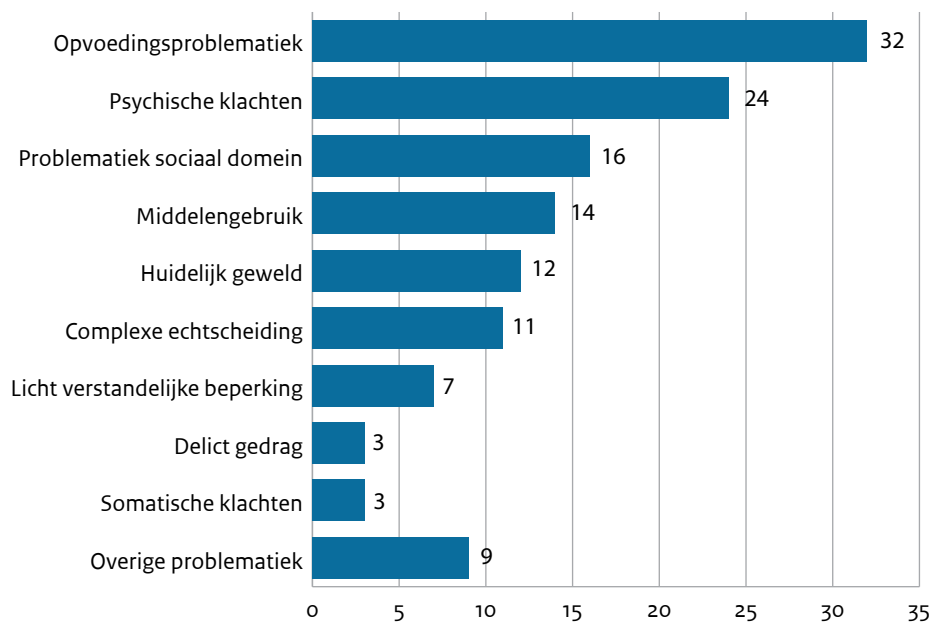
Figuur 2: Leeftijd kinderen op het moment van uithuisplaatsingen (onderzochte casussen, n=45)

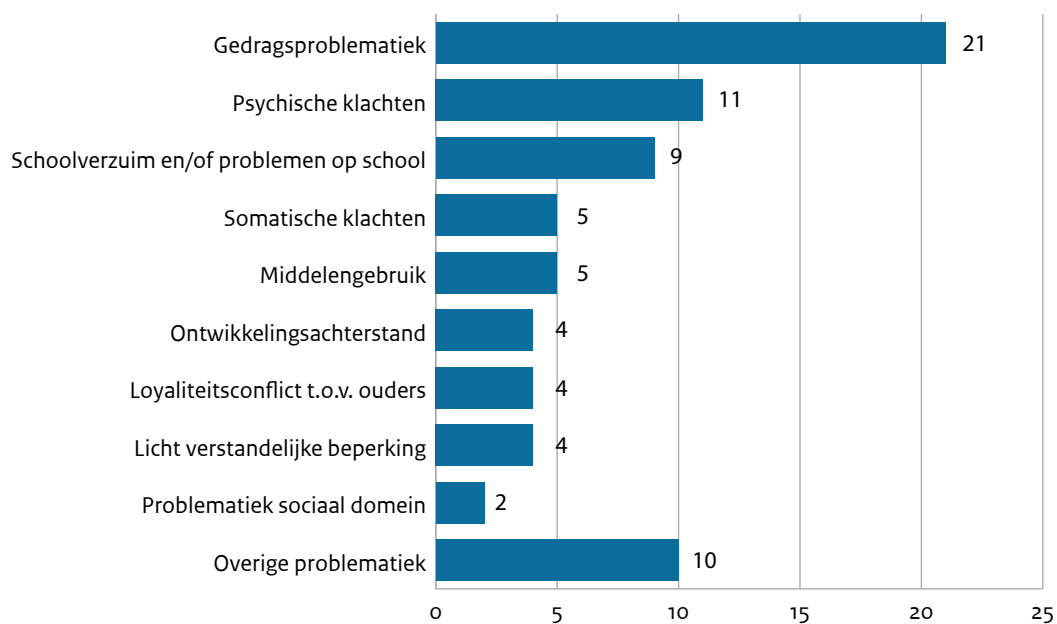
Figuur 3: Woonplaats kind na uithuisplaatsing (n = 45)

- Netwerkpleeggezin
- Bestandspleeggezin
- Residentiele voorziening
- Andere ouder
- Gezinshuis

Figuur 4: Problematiek bij ouders van uithuisgeplaatste jongeren (n = 45)

Figuur 5: Problematiek bij uithuisgeplaatste jongeren (n = 45)

3. Liggen aan de aanvraag voor een machtiging uithuisplaatsing een cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse ten grondslag?

3.1 Cliëntgericht

De IGJ heeft onderzocht of het feitenonderzoek en de analyse cliëntgericht hebben plaatsgevonden. Dit betekent dat professionals jeugdigen en ouders met respect behandelen en dat jeugdigen en ouders begrip en vertrouwen ervaren.

De IGJ heeft hierbij gekeken naar de volgende elementen:

- De professional doet cliëntgericht onderzoek naar de opvoedcapaciteiten van ouders en ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige. In de dagelijkse praktijk besteedt de professional tijd en aandacht aan de jeugdige en ouders.
- De professional investeert in een goede samenwerkingsrelatie met de jeugdige en ouders en stelt zich hierbij eerlijk en ondersteunend op.
- De professional zoekt bij de start van een beschermingsmaatregel of bij een melding naar de gezamenlijke visie van de professional(s) en gezin op de informatie die er ligt.
- De professional krijgt vanuit zijn organisatie de tijd en professionele ruimte om het werk te doen en hierin samen te werken met het gezin en met anderen rond het gezin.

3.1.1 Positieve punten

- Alle jeugdigen die de inspectie heeft gesproken, vinden dat de professional voldoende tijd heeft genomen om hen te leren kennen.
- Het overgrote deel van de professionals vindt dat het is gelukt om een toereikende (werk)relatie op te bouwen met ouders en jeugdigen.
- 91% van de raadsonderzoekers vindt dat hij/zij de verwachtingen en wensen van ouders en kinderen goed heeft meegenomen in het onderzoek.
- 95% van de jeugdbeschermers vindt dat hij/zij de verwachtingen en wensen van ouders en kinderen goed heeft meegenomen in de begeleiding aan het gezin.
- Raadsonderzoekers ervaren dat zij (voor hun opdracht) voldoende tijd hebben om het gesprek met ouders en kinderen aan te gaan. De werkafpraak bij de Raad voor de Kinderbescherming is in principe één gesprek met ouders, één met kinderen.
- Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers geven aan doorgaans met ouders de informatie die er ligt (de melding, het verzoek tot onderzoek, respectievelijk het raadsrapport) te bespreken, om met hen tot een gedeeld beeld van de situatie te komen.
- In spoedzaken is veel en intensief contact met het gezin, zowel vanuit de RvdK als de GI. Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers nemen de (extra) tijd voor een casus als zij dit nodig achten.
- Met name ervaren jeugdbeschermers doen wat nodig is om in de werkrelatie met ouders en kind tot passende oplossingen te komen. Bijvoorbeeld een stapje extra zetten, extra contactmomenten, de omgang begeleiden terwijl dit eigenlijk niet hun primaire taak is.
- Jeugdbeschermers voeren gesprekken met het gezin en investeren in de samenwerkingsrelatie (zie voorbeeld).

Citaat jeugdige

“De jeugdbeschermer zag dat ik uit een liefdevol gezin kwam en haalde de positiviteit uit ons gezin naar voren. De jeugdbeschermer had hoop en vertrouwen in ons gezin, in tegenstelling tot de rechter. De jeugdbeschermer is een topper, echt een fijne ervaring.”

Voorbeeld: investeren in samenwerkingsrelatie

De jeugdbeschermer raakte op de vrijdag voor Pinksteren betrokken. De jeugdbeschermer had die dag bureaudienst en een ontroostbare moeder aan de telefoon van wie haar kind met spoed uithuisgeplaatst was. De jeugdbeschermer wilde voor moeder bereikbaar zijn omdat alle organisaties in het Pinksterweekend tot en met dinsdag dicht zouden zijn. De jeugdbeschermer is die dagen voor moeder bereikbaar geweest en heeft haar uitgelegd welke stappen genomen moesten worden. Bijvoorbeeld over een advocaat, dat het kind veilig is, dat moeder met de jeugdbeschermer naar de rechtbank gaat, dat de jeugdbeschermer gaat langskomen, om moeder gerust te stellen. De jeugdbeschermer heeft vervolgens met de regiomanager geregeld om vaste contactpersoon voor dit gezin te worden, omdat moeder dit graag wilde. De jeugdbeschermer had eigenlijk geen ruimte, maar heeft de casus toch genomen, omdat dit voor het gezin het meest passend was.

Citaat ouder: 'De jeugdbeschermer was heel goed voor mij en luisterde naar mij. De jeugdbeschermer is een goed persoon en werkt heel goed en hard. En ze doet wat ze zegt. En de jeugdbeschermer doet dingen voor mij (...). De jeugdbeschermer kwam elke vijf dagen bij mij. Ik had geen e-mail.'

3.1.2 Aandacht- en verbeterpunten

- 43% van de ouders vindt dat de raadsonderzoeker en/of jeugdbeschermer onvoldoende tijd heeft genomen om hun gezin te leren kennen. Dit is een belangrijk verschil ten opzichte van het positievere beeld dat de antwoorden van jeugdigen, jeugdbeschermers en raadsonderzoekers hierop geeft.
- Jeugdigen en ouders voelen zich niet altijd serieus genomen of echt begrepen in hun behoeften: rond 50% van de ouders en jeugdigen hadden het gevoel dat de raadsonderzoeker of jeugdbeschermer niet goed naar hen luisterden. Rond 35% van de ouders en jeugdigen had het gevoel dat de professional niet begreep wat zij zeiden.
- 64% van de ouders geeft aan zich niet prettig te hebben gevoeld in het contact met de professional. Professionals maken zelden afspraken over wat een ouder of jeugdige kan doen als hij/zij zich niet prettig voelt in het contact.
- Sommige ouders geven aan dat zij afwachtend en bang zijn, wanneer ze te maken krijgen met de RvdK en de jeugdbescherming. Zij zeggen daarom al snel 'ja' tegen de RvdK en jeugdbescherming (zie voorbeeld).

Voorbeeld: ouder met angst

De ouder is voorzichtig geworden met de jeugdbescherming. De ouder is bang dat de termijn van de uithuisplaatsing wordt verlengd. In het begin wilde de ouder nog een punt maken, maar nu houdt de ouder zijn mond en houdt hij zich aan de adviezen. De ouder vertelt zijn lesje te hebben geleerd. Anders komt de ouder in de problemen en vertraagt de procedure om het kind terug naar huis te plaatsen.

- Nieuwe jeugdbeschermers houden zich over het algemeen strikter aan procedures, wat als star door het gezin ervaren kan worden en maatwerk en inspelen op wat het gezin nodig heeft soms in de weg staat.
- Professionals geven aan dat in minder dan de helft van de gevallen (jeugdbeschermers 46%, raadsonderzoekers 43%) de visie van het gezin op hun situatie overeen kwam met die uit de informatie die bij de start over hen beschikbaar was. Ouders vinden dit in 50% van de gevallen.
- De jeugdige afzonderlijk spreken gebeurt niet altijd door de RvdK en de jeugdbescherming: de RvdK heeft in 68% van de casussen de jeugdige afzonderlijk gesproken en ook in GI in 68% van de casussen. In de meeste gevallen was de reden om de jeugdige niet te spreken dat het heel jonge kinderen en baby's betrof. Andere redenen om de jeugdige niet te spreken waren dat de inschatting door de professional werd gemaakt dat dit te belastend was voor het kind of op andere inhoudelijke gronden. Enkele professionals gaven ook aan dat ze hier achteraf bezien meer aandacht voor hadden moeten hebben (zie citaat).

Citaat raadsonderzoeker

"Achteraf gezien hadden we met de jeugdige toch een één op één gesprek moeten voeren. Dat vonden we een te grote belasting op dat moment."

- De raadsrapporten (RvdK) en plannen van aanpak (GI) zijn moeilijk te interpreteren voor ouders en jeugdigen. Dit komt onder andere doordat deze stukken meerdere doelen dienen (waaronder onderbouwing van de maatregel voor de kinderrechter).

- Professionals betrekken een vader zonder gezag niet als belanghebbende bij een onderzoek van de RvdK en het traject van de GI. Dit is juridisch gezien juist, maar niet altijd wenselijk. In verschillende onderzochte casussen krijgen zij namelijk wel een grote rol (het kind wordt bijvoorbeeld naar hen uithuisgeplaatst).
- Voor ouders met een andere culturele achtergrond geldt niet alleen een taalbarrière (die in de praktijk deels wordt ondervangen met tolken), maar ook dat de ouders geen kennis hebben van het Nederlandse jeugdbeschermingssysteem en hun rechten (zie voorbeeld).

Citaat vader zonder gezag

“Mijn wensen en mijn verwachtingen waren om samen met mijn partner voor mijn kind te zorgen. Ik heb aangegeven dat ik voor mijn kind wil en kan zorgen, maar daar is niet naar geluisterd. Juridisch ben ik niets. Ik voel mij niet serieus genomen. Op papier ben ik niks. Ik had nog geen gezag en erkenning op dat moment.”

Voorbeeld: beperkte kennis van het jeugdbeschermingssysteem

De vader van de jeugdige is afkomstig uit een ander land. Samen met de jeugdige, de moeder van de jeugdige en hemzelf hebben zij ook een tijd in het andere land gewoond. Inmiddels zijn ouders gescheiden en zijn zij alle drie terug in Nederland. Vader heeft in het verleden altijd meegewerkt met de hulpverlening. Hij snapt niet waarom een machtiging uithuisplaatsing is aangevraagd, omdat hij altijd bereid is geweest om mee te werken. Op het moment loopt ook nog de mogelijkheid dat zijn gezag wordt beëindigd. Voor hem ontbreekt informatie wat er aan de hand is, waarom dit gebeurt en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. De mogelijkheid om een advocaat aan te nemen wil hij gaan bekijken, zodat iemand hem beter kan uitleggen hoe het systeem precies werkt.

3.2 Integraal

De IGJ heeft onderzocht of het feitenonderzoek en de analyse integraal hebben plaatsgevonden. Dit betekent dat wensen, behoeften en mogelijkheden van jeugdigen, ouders en netwerk in beeld moeten zijn bij professionals.

De IGJ heeft hierbij gekeken naar de volgende elementen:

- De professional doet integraal onderzoek naar de opvoedcapaciteiten van ouders en de ontwikkelingsbehoeften van de jeugdige, maakt een analyse op basis van een actueel en volledig beeld van het gezin en voert een analyse uit van de onderliggende oorzaken van de ontwikkelingsbedreiging (waaronder bijvoorbeeld psychische problematiek bij ouders, persoonlijke problematiek bij het kind, schuldenproblematiek).
- De professional onderzoekt mogelijkheden (voor ondersteuning) in het sociaal netwerk en mogelijkheden voor hulp in de thuissituatie.

3.2.1 Positieve punten

- Doorgaans onderzoeken professionals de verschillende leefgebieden van de jeugdige (zoals: school, thuis, vrijetijdsbesteding, gezondheid, middelengebruik).
- Voor jeugdbeschermers is het de insteek om integraal in beeld te brengen wat er speelt in het hele gezin (ook bij ouders). Dit lukt echter door uiteenlopende factoren niet altijd (bijvoorbeeld ouders die hier niet aan willen meewerken).
- Bij het onderzoek of een uithuisplaatsing nodig is, brengt de professional de situatie van het gezin integraal in beeld. Alle professionals geven aan aanvullende informatie verzameld te hebben voor het dossier.
- In de onderzochte praktijksituaties is het netwerk vaak benut en heeft plaatsing in het netwerk plaatsgevonden (zie voorbeeld).

Voorbeeld: netwerkplaatsing

Het kind is uithuisgeplaatst wegens verslaving van moeder en geweld in de thuissituatie. Het kind verblijft nu bij oma en heeft omgang met beide ouders. Oma wilde niet dat het kind elders ondergebracht zou worden. Samen is gekeken naar de meest prettige situatie voor het kind en dat is verblijf bij oma. Oma heeft echter lichamelijke klachten, zij geeft aan dat het kind voor de langere termijn niet bij haar kan blijven. De jeugdbeschermers gaat onderzoeken welke mogelijkheden er bij de vader zijn.

3.2.2 Aandacht- en verbeterpunten

- Wanneer de professional ernstige tekortkomingen in het ouderschap constateert, is het onderzoek naar de thuissituatie zowel voor als na de uithuisplaatsing minder uitgebreid. De terugplaatsing wordt dan namelijk bij voorbaat niet haalbaar geacht.
- Dit heeft te maken met de inschatting van de professionals over het perspectief van het kind: als dit niet bij ouders ligt, is er minder aandacht voor de verschillende leefgebieden van de ouder(s) (zie voorbeeld).

Voorbeeld: perspectief plaatsing kind niet bij moeder

Moeder met ernstige psychische problemen, die als gevolg daarvan niet voor haar kind kan zorgen. Het kind verblijft bij oma, de vader van het kind is niet in beeld. In het rapport is enkel ingezoomd op de psychische gesteldheid van moeder en de invloed hiervan op haar opvoedcapaciteiten en mogelijkheden. Uit rapport blijkt niet of moeder een dagbesteding/baan heeft, hoe haar woonsituatie is (eigen woning/huur/achterstanden in betalingen etc.), of andere contacten/netwerk buiten oma mogelijk zijn.

- De opties om een integraal beeld van de gezinssituatie te krijgen zijn beperkt als ouders geen toestemming geven voor contact met bijvoorbeeld de GGZ, ook al zijn hier juridisch gezien mogelijkheden voor. De GGZ is dan terughoudend of de professional maakt dan geen gebruik van de (juridische) mogelijkheden zoals opgenomen in de Jeugdwet (art. 7.3.11 lid 4¹⁵).
- De RvdK maakt gebruik van formele informanten (school, hulpverlening, huisarts). De RvdK betreft het sociale netwerk beperkt als informant.
- Hoewel zowel raadsonderzoekers als jeugdbeschermers de mogelijkheden in het netwerk onderzoeken bij een uithuisplaatsing, heeft de IGJ ook voorbeelden gezien waarin dit onvoldoende is gebeurd.

Voorbeeld: netwerk bij uithuisplaatsing niet direct in beeld bij jeugdbeschermer

De RvdK heeft het sociale netwerk van de jeugdige en het gezin in beeld gebracht, waaronder overige familieleden. Dit stond ook vermeld in het raadsrapport. De jeugdbeschermer was hier niet van op de hoogte, waardoor de jeugdige in eerste instantie bij een crisisplek werd geplaatst. Enkele dagen later is de jeugdige alsnog bij het familielid geplaatst.

3.3 Vakbekwaam

De IGJ heeft onderzocht of het feitenonderzoek en de analyse vakbekwaam hebben plaatsgevonden:

- Professionele afwegingen maken over de veiligheid van jeugdigen:
 - Afwegingen over de veiligheid van jeugdigen in relatie tot hun ontwikkeling worden systematisch gemaakt en komen waar nodig in een multidisciplinair overleg tot stand.
 - Handelen bij (acut) onveilige situaties door zorg te dragen dat risico's verminderen, worden weggenomen of dat de jeugdige de vaardigheden krijgt aangeleerd met de risico's om te gaan,
 - Indien nodig betreft de professional hier andere expertise bij.
- Hulp inzetten die aansluit bij de problematiek, ontwikkelingsbehoefte en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders:
 - Actuele kennis hebben van de kenmerken en problematiek van de doelgroep.
 - Weten welke hulp onder welke omstandigheden wel en niet werkt en zich baserend op geldende professionele richtlijnen.
- Het feitenonderzoek transparant en objectief uitvoeren:
 - Vooraf met ouders en jeugdige bespreken bij welke instanties of personen informatie wordt ingewonnen, bij voorkeur in overeenstemming met ouders en/of jeugdige. De professional betreft hierbij ook bronnen die ouders en jeugdigen aandragen.

15 Per 1 januari 2015 heeft de GI op basis van artikel 7.3.11 lid 4 van de Jeugdwet een eigenstandig recht op informatie gekregen. Het gevolg is dat professionals met een beroepsgeheim, desgevraagd en zonder toestemming van de betrokkenen, de GI informatie moeten verstrekken indien de informatieverstrekking (naar de afweging van de betreffende professional met beroepsgeheim) noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Dit is het geval als de informatie kan bijdragen aan het voorkomen van een bedreiging in de ontwikkeling van het kind. Daarnaast maakt deze wet het juridisch mogelijk dat de professional met een beroepsgeheim uit eigen beweging de gezinsvoogd informeert. Ook hierbij geldt dat de informatieverstrekking noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling.

3.3.1 Positieve punten

- Ouders ervaren dat de RvdK onpartijdig is. Dit komt doordat de taak van de RvdK concreet en afgebakend is. Raadsonderzoekers kunnen hun afgebakende taak aan ouders uitleggen.
- Professionals bij de GI en de RvdK nemen besluiten multidisciplinair met een gedragswetenschapper, zoals het besluit tot het verzoeken van een uithuisplaatsing. Bij de RvdK wordt er naast een gedragswetenschapper ook juridische deskundigheid betrokken.
- De professionals zijn van mening dat het hen lukt om onpartijdig en objectief te zijn. Zij doen dit door te redeneren vanuit het perspectief van het kind. Zo proberen zij ouders ook vanuit dat perspectief mee te nemen. Bij complexe echtscheidingen heeft de inspectie hier positieve voorbeelden van gezien (zie voorbeeld).

Voorbeeld: onpartijdigheid bij complexe echtscheiding

Ouders bevonden zich in een complexe echtscheiding. Het was voor ouders niet mogelijk om met elkaar in één ruimte te zijn en over en weer maakten ouders elkaar zwart ten opzichte van het kind. De raadsonderzoeker is het toch gelukt om onpartijdig te blijven en goed te luisteren naar beide ouders. Tijdens de gesprekken stelde de raadsonderzoeker steeds het belang van het kind voorop en dit werd ook met ouders gecommuniceerd. Ondanks dat ouders boos waren op elkaar, wilden ook zij het beste voor hun kind. Doordat de raadsonderzoeker telkens het belang van het kind voorop bleef stellen – en dit communiceerde aan ouders – is het uiteindelijk mogelijk geworden dat het kind binnen het netwerk werd geplaatst.

- Bij enkele GI's schrijven de jeugdbeschermers uit wat binnen het multidisciplinair overleg is besproken. Hierdoor is navolgbaar welke stappen zijn doorlopen en hoe tot het besluit gekomen is dat hierop volgt.
- GI's maken gebruik van een gestandaardiseerd risicotaxatie-instrument. Jeugdbeschermers maken aan de hand van dit instrument een veiligheidsinschatting. Ook raadsonderzoekers maken tijdens hun onderzoek een veiligheidsinschatting. De RvdK hanteert hiervoor geen instrument.
- Uit de dossiertoetsen blijkt dat de RvdK zorgvuldig en transparant is in het informeren van ouders welke bronnen zij benaderen voor het onderzoek.
- Ondanks wachtlijsten in de keten gebeurt handelen in spoedsituaties direct.

3.3.2 Aandacht- en verbeterpunten

- Professionals noteren multidisciplinaire afwegingen en besluitvorming in de meeste casussen beperkt. Hierdoor is niet zichtbaar welke opties overwogen zijn en welke afwegingen hierin zijn gemaakt. Dit is niet conform de richtlijnen.
- Bij professionals ontbreekt het aan een periodieke reflectie op hun handelen, mede door een gebrek aan tijd. Uit de reflectie op de casussen uit dit toezicht blijkt hier wel behoefte aan te zijn. Raadsonderzoekers hebben bijvoorbeeld de behoefte te horen wat er is gebeurd met een kind en zijn gezin na het raadsonderzoek.
- GI's hebben geen standaard werkwijze in het aankondigen welke informanten zij benaderen rond een gezin. De inspectie heeft casussen gezien waarbij de ouders achteraf hoorden dat de bron of ketenpartner was benaderd.

3.4 Tijdig

De IGJ heeft onderzocht of het onderzoek en de analyse tijdig hebben plaatsgevonden. Tijdig houdt in dat de start van het onderzoek plaatsvindt binnen de gestelde termijnen. De professional doet tijdig onderzoek naar de opvoedcapaciteiten van ouders en ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige. Het onderzoek start op tijd en wordt niet belemmerd door wachttijden of wachtlijsten.

3.4.1 Positieve punten

- Professionals pakken spoedzaken direct op. Zowel wat betreft het onderzoek door de RvdK als de uitvoering van de spoedmaatregel door de GI.

3.4.2 Aandacht- en verbeterpunten

- Waar relevant heeft de inspectie gekeken of de RvdK het onderzoek tijdig is gestart en of de jeugdbeschermer tijdig een plan van aanpak heeft opgesteld. Dit is niet altijd het geval: in 38% van de casussen (niet spoed) is de RvdK binnen 10 dagen na aanmelding het onderzoek gestart. In 65% van de casussen had de GI het eerste plan van aanpak binnen zes weken gereed.
- De inspectie heeft casussen gezien die, omdat ze geen spoed hadden, bleven liggen of beperkt werden opgepakt. De inspectie heeft ook casussen gezien die uiteindelijk spoed werden/tot een uithuisplaatsing leidden, die eerder in het traject lagere prioriteit hadden vanwege wachtlijstproblematiek.

Voorbeeld: wachttijden in de keten

Het lokale team heeft een verzoek tot onderzoek gedaan voor een kindbeschermingsmaatregel bij de Raad voor de Kinderbescherming in augustus 2020. De zaak wordt niet aangemerkt als spoed omdat de jeugdige vrijwillig in het netwerk verblijft. De afspraak is dat het een spoedmelding wordt als de ouders de jeugdige willen ophalen.

In januari 2021 worden opnieuw zorgen om de jeugdige gemeld bij de RvdK. In februari 2021 start het raadsonderzoek. In april 2021 is het raadsonderzoek gereed en wordt bij de kinderrechter verzocht om een OTS en machtiging uithuisplaatsing. De eerste contacten en het opstellen van het plan van aanpak vinden plaats door het wachtlijstbeheer van de GI. Ouders geven in gesprek met de inspectie aan ontevreden te zijn over het (beperkte) contact met jeugdbescherming en niet te begrijpen waarom nu wordt gewerkt aan een gezag beëindigende maatregel.

3.5 Factoren van invloed op cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse

De voorgaande paragrafen beschrijven de positieve punten en aandacht- en verbeterpunten bij het cliëntgericht, integraal, vakbekwaam en tijdig onderzoek en analyse in het feitenonderzoek. In deze paragraaf benoemt de IGJ factoren die van invloed zijn op de kwaliteit hiervan.

De volgende factoren spelen een rol bij een cliëntgericht, integraal, vakbekwaam, en tijdig onderzoek en analyse:

- Ouders en jeugdigen in de jeugdbeschermingsketen krijgen te maken met verschillende professionals, die met verschillende verantwoordelijkheden voor kortere of langere tijd betrokken zijn. Daarnaast komt dit door het personeelsverloop. Jeugdbeschermers die een zaak overnemen, aarzelen over (opnieuw) een kennismaking, vooral met de jeugdige. Zij zijn namelijk het zoveelste nieuwe gezicht.
- Jeugdbeschermers hebben te weinig tijd om met elk gezin een goede samenwerkingsrelatie op te bouwen. Ook al geven zij in de meeste onderzochte zaken aan dat zij voldoende tijd hebben genomen voor een gezin, geldt dat zij dit doen binnen de randvoorwaarden die zijn gesteld. De inspectie ziet voorbeelden van professionals die de tijd en ruimte nemen voor een gezin die nodig is. Professionals geven daarbij echter aan dat dit ten koste gaat van de beschikbare tijd voor andere gezinnen.
- Dit terwijl uit dit onderzoek blijkt dat ouders juist een professional die 'de tijd neemt', en 'goed luistert' als positief waarderen, ook als deze professional uiteindelijk tot een ingrijpende maatregel als een uithuisplaatsing moet overgaan (ongeacht of dit een spoed- of reguliere uithuisplaatsing betreft). Ouders zijn negatief wanneer er veel wisselingen zijn tussen professionals, sprake is van slechte communicatie (bijvoorbeeld als deze telefonisch in plaats van fysiek plaatsvindt), slechte bereikbaarheid en werkdruk van de jeugdbeschermers (dit benoemen ouders ook zo).
- De jeugdbeschermers zijn beperkt in zijn mogelijkheden om factoren aan te pakken die aan de ontwikkelingsbedreiging van een kind ten grondslag liggen. Dit hangt enerzijds samen met de opdracht om in de eerste plaats de ontwikkelingsbedreiging van het kind af te wenden. Anderzijds hebben de Raad voor de Kinderbescherming en de GI beperkte mogelijkheden om (verplicht) hulp in te zetten op andere leefgebieden dan opvoeden/jeugdhulp, zoals woonruimte, schulden, geestelijke gezondheid van ouders.
- Dit terwijl in de gezinnen die te maken hebben met jeugdbescherming vaak meerdere problemen op meerdere leefgebieden spelen (zie H2), die met elkaar samenhangen en elkaar ook versterken. Psychische problemen (bijvoorbeeld door een trauma) van een ouder veroorzaken problemen op andere leefgebieden, zoals problemen op het werk. Bij ontslag ontstaan financiële problemen, waardoor huurachterstanden ontstaan. De problemen grijpen op elkaar in, de huurachterstanden en dreigende huisuitzetting vergroten de stress die ook zijn weerslag heeft op de opvoeding van de kinderen. Armoede kan er in de praktijk ook toe leiden dat er geen gezond eten of kleding voor de kinderen is. Juist gezinnen met de meest complexe problemen (en hun hulpverleners) hebben te maken met 'botsende systemen' (zie voorbeeld).
- Wachttijden, wachtlijsten en het ontbreken van passende hulp heeft de inspectie teruggezien in dit onderzoek als belemmerende factoren (zie voorbeeld).

Voorbeeld: ontbreken passende hulp

De kortdurende intensieve hulp die in de thuissituatie werd ingezet kon goed aansluiten bij het gezin en hier had het gezin veel profijt van. De afronding ervan was echter te abrupt en ambulante vervolghulp die nodig was, was niet voorhanden. Hierdoor ging de motivatie van het gezin verloren. De jeugdbeschermers geven aan dat wellicht de uithuisplaatsing voorkomen had kunnen worden wanneer het juiste vervolgaanbod tijdig beschikbaar was geweest.

Voorbeeld: botsende systemen

De jeugdbeschermer heeft - in afstemming met de moeder van het gezin – een gezinsopname voor moeder en haar kinderen geregeld, om aan doelen te werken die een uithuisplaatsing van de kinderen moeten voorkomen.

De gezinsopname leidt er echter toe dat moeder haar uitkering kwijtraakt. Hierdoor kon zij de huur niet betalen en liep ze het risico haar huis kwijt te raken.

Wachttijden vanuit perspectief ouder (citaat)

“Ik werd opgeroepen voor een gesprek omdat er meldingen waren gedaan bij Veilig Thuis. Ik heb toen een gesprek gehad, waarin mij is verteld over de zorgen die er zijn en wat er over mij is gezegd. Er was een vrouw die een week lang veel bij mij thuis is geweest om te kijken hoe het gaat. Die heeft een rapport gemaakt en opgestuurd naar Veilig Thuis. Daarna is er een tijd niets geweest. (...)

Ineens was er een afspraak dat ik met zes man om de tafel moest en de kinderen acuut bij mij zouden worden weggehaald. Ik was hier niet op voorbereid, het gesprek kwam voor mij ‘out of the blue’. Toen is mijn moeder ingesprongen, zij vangt de kinderen nu tijdelijk op, anders zouden de kinderen in ‘het systeem’ belanden, dat is volgens mij nog schadelijker. Ik moest een half jaar wachten voordat het [raads] onderzoek gestart zou worden in verband met de wachtlijst.

Toen kwam een [raads]onderzoek van zes weken, waarin van alles is geconcludeerd. In de tussentijd is niemand bij mij komen kijken. Dan ben je dus een half jaar verder. Uiteindelijk kwam er een rechtszaak. Ik moet nu aantonen of ik capabel genoeg ben om kinderen terug te krijgen.”

Ontbreken passende hulp vanuit perspectief jeugdige (citaat)

“Er moet goed gekeken worden naar waar mensen geplaatst worden. Ik heb veel jongeren gezien die op plekken werden gezet waar zij nog niet klaar voor waren. De vraag moet dus niet zijn of de jongere uithuisgeplaatst moet worden, maar of de plek wel geschikt is. Voor mij was een stabiele omgeving van belang, buiten de grote stad, waar mensen niet veel [middelen] gebruikten. Ik had niet per sé in een afkickliniek gehoeven.”

4. Heeft besluitvorming voor het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing bij de kinderrechter zorgvuldig plaatsgevonden?

4.1 Regie bij jeugdige en ouders

De IGJ heeft onderzocht of jeugdigen en ouders, waar mogelijk, regie hadden over hun leven en welbevinden. De IGJ heeft hierbij gekeken naar de volgende elementen:

- De professional informeert het gezin over de stappen in het hulpproces. Waar mogelijk bepaalt de professional met de jeugdige en ouders de doelen en neemt gezamenlijk beslissingen.
- Bij het bepalen van doelen en het nemen van beslissingen is het belang van de jeugdige leidend. Indien de professional een keuze maakt die afwijkt van de visie van ouders of jeugdige legt hij dit uit.

4.1.1 Positieve punten

- De RvdK beschrijft bij de start heel duidelijk het proces aan ouders. Er is sprake van eenduidige voorlichting aan de voorkant.
- Professionals geven aan ouders en jeugdigen te informeren over hun rol.
- In de onderzochte casussen was terug te zien dat het belang van de jeugdige bij professionals leidend is bij de besluitvorming voor het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing. Bijvoorbeeld als de jeugdige zelf ergens anders wil wonen, terwijl de ouder zich tegen de uithuisplaatsing verzet.

4.1.2 Aandacht- en verbeterpunten

- Ouders vinden dat het besluit tot uithuisplaatsing niet in alle gevallen aan hen is uitgelegd. In hun ervaring kwam dit meer als een mededeling.
- Daar waar jeugdbeschermers en raadsonderzoekers – bij reguliere uithuisplaatsingen – vinden dat zij ouders en jeugdigen betrokken hebben bij de beslissing tot aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing (84%), is de ervaring van ouders juist vaker dat zij niet betrokken zijn (44%).
- Uit de onderzochte casussen blijkt dat het voor ouders onduidelijk kan zijn wat zij van de jeugdbeschermer kunnen en mogen verwachten. Ouders die bijvoorbeeld uit het buitenland naar Nederland zijn gekomen geven aan dat hun culturele achtergrond, beperkte kennis van het Nederlandse jeugdbeschermingssysteem en een taalbarrière daarin bemoeilijkende factoren zijn.
- De GI of de RvdK neemt een multidisciplinaire beslissing over de uithuisplaatsing. De uiteindelijke besluitvorming (in het multidisciplinair overleg) is echter een intern proces, ouders en jeugdigen zijn hier niet bij aanwezig en hebben hier geen zicht op of regie in.
- Uit de gesprekken met ouders en jeugdigen blijkt dat de impact van een uithuisplaatsing op hen heel groot is. Vooral in situaties waarin dit een acuut en spoedeisend karakter had. Het is voor ouders en jeugdigen van belang dat professionals de impact hiervan erkennen en zich realiseren dat het gezin soms wat tijd nodig heeft om de draad daarna weer op te kunnen pakken of juist snel duidelijkheid willen en met veel vragen zitten.

4.2 Methodisch en ontwikkelingsgericht handelen

De IGJ heeft onderzocht of professionals methodisch en ontwikkelingsgericht hebben gehandeld. De IGJ heeft hierbij gekeken naar de volgende elementen:

- Om te borgen dat de hulp doeltreffend is, werkt de professional methodisch en conform de richtlijnen. Het moet voor professionals, jeugdigen en hun ouders duidelijk zijn wat de doelen van de hulp zijn en hoe hieraan gewerkt wordt.
- Bij een beslissing over een uithuisplaatsing wordt direct een omgangsregeling tussen ouders en kind vastgesteld en wordt hulp in de thuissituatie ingezet.
- De beslissing om een machtiging uithuisplaatsing aan te vragen wordt zorgvuldig en multidisciplinair genomen. Bij een besluit zijn jeugdige en ouders zelf betrokken. Daarnaast is bij de afweging en het besluit een gedragswetenschapper betrokken.

4.2.1 Positieve punten

- Gedragswetenschappers zijn bij de GI betrokken bij belangrijke beslissingen (waaronder uithuisplaatsing). Bij de RvdK is daarnaast een jurist betrokken.
- In de dossiers trof de inspectie kernbeslissingen aan. Bij één enkele GI trof de inspectie, conform de richtlijnen, tevens kernoordelen aan. Dit zijn de oordelen over: 1) de balans tussen opvoedcapaciteiten van ouders en ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige, 2) de invloed van gezins- en omgevingsfactoren, 3) of de balans te herstellen is met steun van het sociaal netwerk, 4) of de balans te herstellen is met de inzet van hulp gedurende een half jaar, 5) of de dreigende uithuisplaatsing nog is af te wenden met een gerichte interventie.

4.2.2 Aandacht- en verbeterpunten

- In de onderzochte dossiers van de RvdK heeft de inspectie geen kernoordelen (uitgeschreven onder 4.2.1) terug gezien en - op één enkele GI na - ook niet in de dossiers van de GI's.
- In de dossiers vond de inspectie in de meeste gevallen geen nieuw plan van na de uithuisplaatsing met daarin doelen gericht op terugplaatsing van het kind naar huis. De doelen zijn over het algemeen niet concreet geformuleerd en gericht op beëindiging van de ondertoezichtstelling. Concrete doelen over terugplaatsing ontbreken, terwijl dit wel een vereiste is vanuit de richtlijnen.
- In de onderzochte casussen bleek dat omgang niet in elke casus direct na de uithuisplaatsing op gang komt. Ook zag en hoorde de inspectie dat het opstarten en de intensiteit van de omgang veelal aan ouders en jeugdigen wordt overgelaten.
- De inspectie trof in de dossiers wisselende vormen van omgang en frequentie aan, ook in vergelijkbare casuïstiek. Ook overwegingen om omgang juist niet te starten, heeft de inspectie niet in de dossiers teruggevonden terwijl dit volgens de richtlijn wel onderdeel van het dossier dient te zijn.
- Uit de casussen blijkt dat met name praktische hulp in de thuissituatie ter voorkoming van een uithuisplaatsing niet altijd wordt ingezet waar dit in een gezin wel kan helpen (denk hierbij aan directe en heel praktische ondersteuning in gezinssituatie, zoals dagelijkse huishoudelijke hulp, hulp bij het eten, aankleden, verzorging, naar bed gaan kinderen).
- Jeugdbeschermers begeleiden soms zelf de omgang tussen ouder en jeugdige na een uithuisplaatsing. Bijvoorbeeld wegens wachtlijsten bij organisaties die de begeleide omgang kunnen bieden (één GI geeft dit specifiek aan). Dit is positief en in het belang van de jeugdige en zijn ouders. Het is echter tegelijkertijd problematisch, want dit gaat ten koste van andere zaken in hun caseload. Daarnaast zijn jeugdbeschermers geen hulpverleners en kunnen zij bijvoorbeeld geen intensieve opvoedondersteuning bieden tijdens deze omgangsmomenten (zie citaat).

Citaat jeugdbeschermer

“Verder is nu een probleem dat er een wachtlijst is voor omgangsbegeleiding. Dit geef ik nu zelf vorm, maar dat is op langere termijn niet haalbaar en gaat ten koste van andere zaken in mijn caseload.”

4.3 Factoren van invloed op de besluitvorming tot het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing

De voorgaande paragrafen beschrijven de positieve punten en aandacht- en verbeterpunten bij de besluitvorming tot het aanvragen van een machtiging uithuisplaatsing. In deze paragraaf benoemt de IGJ factoren die van invloed zijn op de kwaliteit hiervan.

De volgende factoren spelen een rol bij zorgvuldige besluitvorming voor over de uithuisplaatsing:

- Juridisering van het systeem: een uithuisplaatsing binnen een ondertoezichtstelling moet altijd met een machtiging uithuisplaatsing. Voor 2015 was er binnen een ondertoezichtstelling de mogelijkheid om op vrijwillige basis tijdelijk elders te verblijven. Dit is veranderd in 2015 (zie 2.1).
- De beperkte inzet van de jeugdbeschermers en het contact dat ze hebben met de ouders bij het besluit tot uithuisplaatsing. Door de vele taken van jeugdbeschermers en de beperkte inzetbaarheid komen zij minder toe aan het betrekken van ouders en jeugdigen. Ouders geven aan dat zij hierin te kort worden gedaan.
- Te lange wachttijden en wachtlijsten voor de inzet van hulp in de thuissituatie en voor bijvoorbeeld begeleide omgang.

5. Hebben professionals zorgvuldig gerapporteerd over het onderzoek en de analyse waarop de aanvraag voor een machtiging uithuisplaatsing is gebaseerd?

De IGJ heeft onderzocht of zorgvuldig is gerapporteerd over het onderzoek en de analyse waarop de gedwongen uithuisplaatsing is gebaseerd. Zorgvuldige rapportage houdt in dat het resultaat van het feitenonderzoek en de analyse zorgvuldig en navolgbaar zijn vastgelegd. Feiten en meningen zijn van elkaar gescheiden. Het is transparant en navolgbaar hoe opmerkingen in het kader van hoor en wederhoor zijn verwerkt. Een zorgvuldige rapportage is essentieel omdat de kinderrechter zijn beslissing over de uithuisplaatsing voor een belangrijk deel op deze rapportage baseert.

5.1 Positieve punten

- De RvdK stelt over het algemeen duidelijke en navolgbare rapportages op. Onder andere door het format dat wordt gebruikt. Het werkproces en het format van de RvdK zijn grotendeels gestandaardiseerd wat tot eenduidigheid leidt.
- De inspectie heeft bij de RvdK goede voorbeelden gezien van verwerken van de reactie van ouders. Bijvoorbeeld dat bij de tekst de reactie van de ouder toegevoegd wordt. Ook zag de inspectie dat in een casus waarbij een diagnose niet in handen is van de RvdK er direct een voetnoot in de tekst is geplaatst met een toelichting.

5.2 Aandacht- en verbeterpunten

- De inspectie vond in 70% van de casussen de mening van ouders en jeugdigen op de rapportage terug in het dossier van de GI. Bij de RvdK betrof dit in 95% van de casussen. Desondanks geeft een deel van de ouders aan zich niet serieus genomen te voelen/gehoord te worden voor wat betreft hun reactie op de rapportage van jeugdbescherming.
- Zowel bij de RvdK als bij de GI's zag de inspectie in de onderzochte casussen dat er in de rapportages niet altijd een duidelijk onderscheid tussen feiten en meningen zichtbaar is: RvdK in 66% volledig op orde, GI bij 50% volledig op orde. Hierbij geldt dat de inspectie dit als niet volledig op orde heeft beoordeeld als ten minste éénmaal in de rapportage feiten en meningen niet duidelijk gescheiden zijn. Dit wil niet zeggen dat dit in het hele rapport niet op orde was.
- Het opnemen van bronvermelding is een belangrijk punt van aandacht. Het opnemen van een diagnoses zonder bronvermelding trof de inspectie in meerdere casussen aan. Bij de GI's was in 70% van de genoemde diagnoses de bron niet vermeld. Bij de RvdK ontbrak dit in 47% van de casussen. De GI neemt ook diagnoses over uit het raadsrapport. Hierdoor is echter uit de rapportage van de GI niet meer helder wie de diagnose heeft gesteld. In veel gevallen benoemen ouders en jeugdigen zelf dat zij een diagnose hebben (en zijn zij zelf de bron), dit is dan niet geverifieerd bij/met een rapportage van een behandelaar.

Voorbeeld: opnemen diagnoses

In het dossier wordt meermaals benoemd dat jeugdige, moeder en biologische vader vertellen dat de jeugdige ADHD heeft en dat dit is vastgesteld. Ook dat de jeugdige medicatie heeft gehad in het verleden. In het dossier is niet opgenomen wanneer en door wie de diagnose is gesteld.

- In de meerderheid van de casussen trof de inspectie oude informatie (ouder dan twee jaar) aan in het raadsrapport en het plan van aanpak en werd deze informatie steeds herhaald. In veel gevallen was dit nodig om patronen in het gezin te laten zien (zoals huiselijk geweld en zorgmijding). In vier casussen bij de GI werd voor de inspectie niet duidelijk waarom oude informatie is opgenomen in het plan van aanpak. Bij de RvdK riep dit in één geval vragen op.

Citaat jeugdige (16 jaar)

“Het rapport van de RvdK heb ik nooit gezien of gelezen. Ook de verslagen van de jeugdbescherming heb ik nooit gezien. Ik wist ook niet dat dit mocht of kon.”

- In een plan van aanpak van de GI is niet altijd duidelijk waar informatie vandaan komt en van wanneer de informatie dateert. Daarnaast is niet in alle dossiers duidelijk of een rapportage een samenvatting van eerdere informatie betreft.
- Jeugdigen hebben vanaf 16 jaar inzage in het gehele raadsrapport. Tot die leeftijd ontvangen zij alleen het stuk tekst van wat uit het gesprek met hen in het rapport is opgenomen. De rechtbank stuurt echter alles, inclusief het raadsrapport, naar alle jeugdigen vanaf 12 jaar. Wettelijk gezien moet de kinderrechter het kind vanaf 12 jaar horen voordat hij een beslissing neemt over een uithuisplaatsing. Daar hoort bij dat het kind ook de (proces)stukken mag inzien (waaronder het raadsrapport). Dit is ook wettelijk vastgelegd.¹⁶
- Professionals gaan wisselend om met de aanvullingen of reacties van ouders en jeugdigen op rapportages. De ene professional past feitelijke onjuistheden aan, de andere professional voegt een reactie integraal toe aan het rapport zonder in het rapport zelf aanpassingen te doen.
- Sommige professionals maken een onderscheid in 'feitelijkheid' van de aangeleverde informatie op basis van wie dit aanlevert (zie citaat).

Citaat professional

"Als een psychiater aangeeft dat een moeder niet in staat is om een kind op te voeden, dan is dit een feit. Als oma dit zegt, is het geen feit. Input van ouders nemen we op als hun visie op de waarheid. De professionals hebben de feiten aangeleverd."

5.3 Factoren van invloed op de rapportage bij uithuisplaatsing

De voorgaande paragrafen beschrijven de positieve punten en aandacht- en verbeterpunten bij de rapportage over het feitenonderzoek. In deze paragraaf benoemt de IGJ factoren die van invloed zijn op de kwaliteit hiervan.

- Raadsrapporten en plannen van aanpak van de GI hebben niet alleen de functie om met ouders en jeugdige af te stemmen over welke hulp nodig is. Deze documenten hebben ook een juridische functie. Ouders krijgen hierdoor te maken met omvangrijke en moeilijk leesbare rapporten. Deze rapporten zijn lastig te interpreteren voor jeugdigen en ouders en zij krijgen doorgaans een week de tijd hierop te reageren.
- Raadsrapporten en plannen van aanpak bevatten doorgaans een (samenvatting van) eerdere informatie, bijvoorbeeld uit het 'verzoek tot onderzoek', of bij GI's uit het raadsrapport. Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers beschouwen aangeleverde informatie vanuit andere hulpverleners als 'een feit'. De jeugdbeschermingsketen is de afgelopen jaren gestimuleerd om geen dubbel werk te doen en te vertrouwen op elkaars oordeel. Het is lastig voor ouders om informatie die is overgenomen uit het verzoek tot onderzoek (bij de RvdK) of uit het raadsrapport later in het traject alsnog gecorrigeerd te krijgen. De inspectie heeft van ouders gehoord dat zij hiervoor werden verwezen naar de instelling eerder in de keten.
- Rapporten bevatten ook informatie over wat een ouder zegt over de andere ouder, of een ouder over een jeugdige. Dit is feitelijk weergegeven ('moeder zegt dat vader drie dagen niet beschikbaar is als hij verdovende middelen heeft gebruikt'). Maar welk beeld vormt zich bij de lezer als hij oude of onbevestigde informatie leest die later wordt weerlegd? ('vader zegt dat dit niet waar is en dat hij al jaren geen drugs meer gebruikt'). De vraag is dan wat feitelijk waar is en of van de professional gevraagd kan worden dit uit te zoeken.

Voorbeelden waarbij onbevestigde informatie 'kleuring' geeft aan het rapport

"De hulpverlener van moeder krijgt via de tamtam zorgelijke signalen over vermeend drugsgebruik."

"Moeder heeft zich in de vrijwillige hulpverlening opgesteld als onbetrouwbaar, onbekwaam en niet in staat om verantwoordelijkheid te nemen die noodzakelijk is voor de kinderen."

Citaat ouder

"Ik vond het heel confronterend, intens, om het rapport te lezen. Ik heb het pas een paar dagen voor de rechtszaak gelezen. Niemand heeft het goed met mij doorgenomen of besproken. Er staan dingen in die de andere ouder heeft gezegd of die het kind heeft gezegd, maar dat is hun beleving. Daar ga ik niet over, want dat is hun beleving. Maar ik voelde me niet gehoord. Er zijn veel dingen verdraaid. Ik denk niet dat er dingen zijn aangepast in het rapport naar aanleiding van mijn reactie."

¹⁶ Art. 811 lid 1 sub d Rv (kind wordt aangemerkt al belanghebbende om afschriften in te mogen zien van RvdK).

6. Zijn verschillen zichtbaar tussen de kwaliteit van het feitenonderzoek bij een spoeduisplaatsing en bij een reguliere uithuisplaatsing?

De IGJ heeft bekeken of er een verschil is in hoe ouders en jeugdigen een reguliere dan wel een spoeduisplaatsing ervaren hebben en hoe zij betrokken zijn bij de besluitvorming. Daarnaast heeft de inspectie bekeken hoe bij een spoeduisplaatsing de situatie is ingeschat en hoe hierop is gehandeld.

6.1 Geen grote verschillen in ervaren bejegening

De IGJ ziet geen grote verschillen tussen spoeduisplaatsingen en reguliere uithuisplaatsingen, waar het gaat om:

- of ouders vinden dat de raadsonderzoeker en/of jeugdbeschermer voldoende tijd voor hen hebben genomen;
- of ouders vinden dat zij alles begrepen wat de raadsonderzoeker en/of jeugdbeschermer vertelde, en andersom;
- of ouders positief of negatief zijn over de kwaliteit van de samenwerking met de raadsonderzoeker of jeugdbeschermer.

Zowel bij de spoed als reguliere uithuisplaatsingen is ongeveer de helft van de ouders positief over de samenwerking, ongeveer de helft van de ouders is negatief.

Ook de redenen waarom ouders positief of negatief zijn over de samenwerking komen met elkaar overeen bij spoed en bij reguliere uithuisplaatsing.

6.2 Wel verschillen in het betrekken van ouders bij/informerende van ouders over de uithuisplaatsing bij spoed/regulier

Er is een aanzienlijk verschil in de mate waarin ouders en jeugdigen betrokken zijn bij de beslissing tot uithuisplaatsing. In 84% van de onderzochte reguliere zaken zeiden jeugdbeschermers en raadsonderzoekers dat zij ouders en kinderen hadden betrokken bij de beslissing tot uithuisplaatsing. Bij de onderzochte spoedzaken gaven zij aan dit in 60% van die zaken te hebben gedaan. Redenen die zijn genoemd om ouders en jeugdige niet te betrekken zijn bijvoorbeeld:

- het risico op vluchtgevaar door het gezin/de jeugdige;
- het risico op (eengerelateerd) geweld richting jeugdigen;
- onvoorspelbaarheid van de ouder(s);
- de (mentale) toestand van de ouder(s).

Ook zijn als redenen genoemd dat binnen de acute onveiligheidssituatie geen gelegenheid was om met de ouder in gesprek te gaan en dat de (uiteindelijke) beslissing in dit soort situaties bij de jeugdbeschermer ligt.

6.3 Handelen bij spoed

De inspectie ziet dat spoedzaken direct worden opgepakt en dat in spoedzaken in korte tijd veel en intensieve contacten zijn met een gezin. Dit geldt voor zowel de RvdK als voor de GI's. In spoedzaken wordt direct gehandeld om de acute onveiligheid van een kind af te wenden. De tijd is zeer beperkt, doordat acuut en zeer ernstig gevaar dreigt voor een kind.

Dit heeft echter ook een keerzijde. De inspectie heeft enkele voorbeelden gezien waarbij direct wordt gehandeld op aangeven van de hulpverlener die op dat moment in het gezin betrokken is, zonder dat de raadsonderzoeker of jeugdbeschermer zelf bekijkt wat de ernst van de situatie is.

De informatie uit de melding neemt de raadsonderzoeker of jeugdbeschermer dan één-op-één over in het verzoekschrift. In deze casussen was voor de inspectie onvoldoende navolgbaar waarom de professional de situatie niet zelf heeft beoordeeld.

Dit handelen is niet conform de *Richtlijn crisisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Deze richtlijn geeft aan dat de professional een eerste inschatting maakt van de aard, ernst en de urgentie van de situatie op basis van de informatie van de melder. Indien de situatie dusdanig wordt ingeschat dat direct handelen nodig is, dan gaat de professional (al dan niet met anderen, bijvoorbeeld een collega, of iemand van de GGZ) naar het gezin om de crisis te beoordelen, een nieuwe veiligheidsinschatting te maken en te bepalen welke hulp gewenst is. Indien tot een crisisplaatsing van de jeugdige wordt besloten, dient direct hulp in de thuissituatie te worden ingezet op herstel van het evenwicht thuis.

Hier wordt het spanningsveld duidelijk waarbinnen een raadsonderzoeker of jeugdbeschermer zijn werk doet: is er in zo'n acute en zeer ernstige situatie gelegenheid om korte tijd te vertragen en zelf een veiligheidsafweging te maken, of moet direct worden gehandeld naar aanleiding van een melding? Jeugdbeschermers en raadsonderzoekers benoemen zelf in een aantal casussen dat zij – terugkijkend – hierin wellicht tot een andere afweging zouden zijn gekomen.

In dossiers vindt de IGJ weinig terug over de acute situatie en over hoe het proces verlopen is tot aan het verzoek om een spoedmachtiging uithuisplaatsing.

Voorbeeld van handelen bij spoed zonder eigen inschatting ter plaatse

De melder vindt de situatie al langere tijd onveilig voor de jeugdige van 9 jaar, maar het netwerk had een belangrijke compenserende en motiverende rol. Na een nieuwe melding bij Veilig Thuis kunnen de hulpverlening in het vrijwillig kader en het sociale netwerk de veiligheid van de jeugdige niet waarborgen met nieuwe aangescherpte veiligheidsafspraken. De melder steekt in op een vrijwillige uithuisplaatsing. Ouders herkennen de zorgen niet en willen absoluut niet meewerken. Ze willen niet mee in gesprek en dreigen naar het buitenland te vertrekken.

De RvdK verzoekt bij de kinderrechter om een verzoek voor een machtiging uithuisplaatsing op basis van mondelinge informatie van de melder. De inhoud van dit mondelinge verzoek, is niet zichtbaar in het dossier.

6.4 Alleen 'uitslaande branden' blussen vergroot het risico op 'veenbranden'

Ongeveer de helft van de onderzochte uithuisplaatsingen betreft spoed-uithuisplaatsingen. De inspectie heeft gezien dat niet spoedzaken in de achtereenvolgende schakels in de jeugdbeschermingsketen geen prioriteit krijgen. Professionals geven noodgedwongen prioriteit aan 'de uitslaande brand', de spoedzaken. In sommige andere zaken escaleert de situatie zodanig, dat het uiteindelijk een spoedzaak wordt en de uithuisplaatsing de enige optie nog is.

7. In hoeverre heeft het systeem van in- en externe tegenspraak gefunctioneerd?

De inspectie heeft onderzocht of jeugdigen en ouders de mogelijkheid is geboden voor hun individuele belangen op te komen. De inspectie heeft hierbij gekeken naar de volgende elementen:

- De professional informeert ouders en jeugdige over hun rechten. De instelling heeft een klachtenregeling en faciliteert de toegang tot een (onafhankelijke) vertrouwenspersoon om jeugdigen en ouders een laagdrempelige klachtenprocedure te garanderen.
- De instelling is aangesloten bij een klachtencommissie. De klachtenregeling voorziet in een goede en tijdige afhandeling van klachten. De instelling neemt klachten serieus en benut klachten voor het verbeteren van de hulp.
- Eventuele onjuistheden in het onderzoek, de analyse, de rapportage of adviezen en besluitvorming die ten grondslag liggen aan de uithuisplaatsing worden na constatering van de onjuistheid hersteld.

7.1. Checks and balances

In voorgaande hoofdstukken is beschreven welke mogelijkheden ouders en jeugdigen hebben om gedurende het traject hun zienswijze te geven op hun situatie en te reageren op onjuistheden in schriftelijke rapportages.

De inspectie ziet een relatie tussen de kwaliteit van het contact tussen de professional, ouders en jeugdige, de mate waarin zij zich gehoord voelen en de mate waarin zij zich kunnen vinden in de rapportage zoals deze is opgesteld door de RvdK en/of de GI.

De inspectie heeft voorbeelden gezien waarbij de rapportage – getoetst aan de richtlijnen – feitelijk gezien onder de maat was, maar waar ouders en jeugdige zeer tevreden waren over de jeugdbeschermer. Er was sprake van een gezamenlijke visie op de situatie en overeenstemming over de doelen. Een succesvolle communicatie waarin verwachtingen over en weer helder zijn en waarin ouders door professionals serieus worden genomen, is volgens de inspectie dan ook een belangrijk onderdeel van het systeem van ‘checks and balances’ in de jeugdbeschermingsketen.

Een ander onderdeel van de checks and balances is het functioneren van de interne tegenspraak binnen de RvdK en de GI's. De inspectie heeft gezien dat dit op een enkele uitzondering na voldoet aan de richtlijnen: gedragswetenschappers zijn betrokken bij uithuisplaatsingen en andere beslissingen, multidisciplinair overleg vindt plaats en bij de RvdK is hierbij ook altijd een jurist betrokken.

Ouders en jeugdigen (afhankelijk van hun leeftijd) krijgen verder altijd de mogelijkheid te reageren op een raadsrapport of een plan van aanpak van de GI. De inspectie ziet dat in het merendeel van de stukken die bij de kinderrechter worden ingebracht ook hun reactie is opgenomen. Het is echter de vraag of deze werkwijze voldoende tegemoetkomt aan de behoeften van ouders en jeugdigen. De rapporten zijn uitvoerig en voor hen vaak lastig te lezen, worden niet altijd mondeling toegelicht en er is kort de tijd om het te lezen en hierop te reageren. Ouders die de Nederlandse taal niet machtig zijn, zijn zelf verantwoordelijk voor de vertaling van het raadsrapport. Ook wordt verschillend omgegaan met het verwerken van feitelijke onjuistheden.

Ouders en jeugdigen komen (zowel persoonlijk als juridisch) in een complexe situatie terecht als zij te maken hebben met de RvdK en de GI. Een vertrouwenspersoon uit de eigen omgeving of bijvoorbeeld een onafhankelijk cliëntvertrouwenspersoon van het AKJ of Zorgbelang kan hen helpen hierin hun weg te vinden. In de helft van de onderzochte casussen geven jeugdbeschermers of raadsonderzoekers aan ouders en/of jeugdige te hebben geïnformeerd over de mogelijkheid van een vertrouwenspersoon. Ouders geven een ander beeld: 28% van de ouders geeft aan hierover te zijn geïnformeerd.

7.2 Klachtenprocedure

Alle GI's en de RvdK hebben een klachtenprocedure.

Sommige GI's presenteren in hun klachtenregeling de informele procedure (in gesprek met de jeugdbeschermer en/of diens teamleider) als verplichte eerste stap. Voor een ouder of jeugdige ontstaat hierdoor een drempel voor het indienen van een klacht bij de klachtencommissie.

Ouders en jeugdigen dienen altijd de vrijheid te hebben om direct de route van de klachtencommissie te volgen. De Jeugdwet schrijft geen andere vormen voor en dus moet de toegang tot de klachtencommissie onbelemmerd zijn.

De inspectie wilde in dit toezicht ten minste vijf zaken onderzoeken waarin een formele klacht over de gedwongen uithuisplaatsing is ingediend bij de klachtencommissie. Bij de eerste selectie van 150 uithuisplaatsingen zaten echter slechts negen klachtzaken. Omdat de inspectie behalve klachtzaken ook andere selectiecriteria heeft gehanteerd (zie paragraaf 1.5.1), maakte uiteindelijk maar één zaak met een klacht deel uit van de casuselectie. Op basis hiervan kan de inspectie in dit onderzoek geen uitspraak doen over de klachtafhandeling bij gedwongen uithuisplaatsingen.

Een mogelijke verklaring van het geringe aantal klachtzaken ligt in de toegankelijkheid van de klachtenprocedure. De inspectie heeft gezien dat ouders en jeugdigen niet standaard geïnformeerd worden over hun rechten op dit punt. In 60% van de onderzochte zaken zijn ouders volgens de jeugdbeschermer door de GI mondeling geïnformeerd over de klachtenprocedure. Bij de RvdK is dit volgens de raadsonderzoekers in 35% van de casussen gedaan. Veel professionals hebben aangegeven dat zij ouders en jeugdigen pas over de klachtenprocedure informeren als hier aanleiding toe is. 27% van de ouders geeft aan hierover actief door een professional geïnformeerd te zijn.

Een andere mogelijke verklaring is dat ouders via de kinderrechter in beroep gaan tegen een uithuisplaatsing. In vier zaken zijn ouders in hoger beroep gegaan tegen de ondertoezichtstelling of de uithuisplaatsing. In één andere zaak is de ouder in beroep gegaan tegen de uithuisplaatsing van twee andere kinderen in het gezin.

8. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de inspectie de conclusies weer van dit toezichtonderzoek naar de kwaliteit van het feitenonderzoek bij gedwongen uithuisplaatsingen. Een uithuisplaatsing wordt een gedwongen uithuisplaatsing genoemd als deze via de kinderrechter verloopt. Daarnaast doet de inspectie aanbevelingen die zijn gericht op professionals in de keten, bestuurders en stelselverantwoordelijken.

De inspectie heeft 45 uithuisplaatsingen kwalitatief onderzocht aan de hand van het toetsingskader, dat is gebaseerd op de geldende richtlijnen. De inspectie heeft onderzocht of een uithuisplaatsing gebeurt op basis van een vakbekwaam, cliëntgericht en integraal feitenonderzoek. Of de besluitvorming voor het aanvragen van de machtiging uithuisplaatsing en rapportage zorgvuldig gebeurt en of de interne en externe tegenspraak heeft gefunctioneerd, bijvoorbeeld via de klachtenprocedure.

8.1 Conclusies

8.1.1 Aard en omvang van uithuisplaatsingen

Uit dit rapport komt naar voren dat in 2021 3.301 nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen plaatsvonden. Dit zijn de uithuisplaatsingen die na het afgeven van een eerste machtiging door de kinderrechter, door de GI's zijn uitgevoerd. De conclusies van dit onderzoek hebben betrekking op deze uithuisplaatsingen. Dit betekent dat lopende machtigingen en verlengingen van machtigingen uithuisplaatsing hier niet in zijn meegenomen en dat de conclusies niet gegeneraliseerd kunnen worden naar alle uithuisplaatsingen in Nederland.

Het betreft zowel situaties waarbij jeugdigen tegen de wens van ouders en/of jeugdigen uit huis zijn geplaatst, als situaties waarbij ouders en/of jeugdigen binnen een ondertoezichtstelling het eens zijn met de uithuisplaatsing. Uit de cijfers blijkt dat de piek van uithuisplaatsingen bij oudere jeugdigen (16/17 jaar) ligt en een plaatsing in het netwerk van het gezin het vaakst voorkomt. Bij de uithuisplaatsingen die de IGJ heeft onderzocht, is altijd sprake van meervoudige problematiek in het gezin op meerdere leefgebieden. De inspectie heeft geen voorbeeld gezien van een uithuisplaatsing van een kind op basis van enkelvoudige problematiek. Het maatschappelijke beeld dat uithuisplaatsingen voornamelijk (jonge) kinderen betreffen, die door een enkele aanleiding bij hun ouders worden weggehaald en in een instelling terecht komen, wordt met de uitkomsten van dit onderzoek genuanceerd.

Ook al is een nuancering over de aard en omvang van gedwongen uithuisplaatsingen op zijn plaats, elke uithuisplaatsing van een jeugdige is en blijft een zeer ingrijpende gebeurtenis, zowel voor ouders als voor jeugdigen. Er is maatschappelijke onrust over de kwaliteit van het feitenonderzoek op basis waarvan gedwongen uithuisplaatsingen plaatsvinden, mede op basis van recente aangrijpende voorbeelden. De maatschappelijke verwachting is dat bij (het voorkómen van) een gedwongen uithuisplaatsing geen fouten worden gemaakt.

8.1.2 Wordt een beslissing tot de aanvraag voor een machtiging uithuisplaatsing genomen op basis van zorgvuldig feitenonderzoek?

Het antwoord op de vraag of beslissingen tot (een aanvraag voor een machtiging tot een) gedwongen uithuisplaatsing op basis van zorgvuldig feitenonderzoek wordt genomen, is dat dit niet altijd en niet in alle facetten het geval is.

Individuele jeugdigen en ouders voelen zich niet altijd serieus genomen of echt begrepen in hun behoeften. Ondanks de toewijding en deskundigheid van de professionals ziet de inspectie verbeterpunten die professionals en instellingen in de jeugdbeschermingsketen zelf kunnen oppakken. De inspectie ziet daarnaast opnieuw hardnekkige structurele knelpunten in het stelsel die buiten de invloedssfeer van de raadsonderzoeker en jeugdbeschermer liggen. Deze knelpunten werken door tot op het niveau van een individuele jeugdige en zijn gezin.

Feitenonderzoek vanuit het perspectief van ouders en jeugdigen

Voor ouders en kinderen die om welke reden dan ook in de jeugdbeschermingsketen terecht komen, is vaak moeilijk te begrijpen wat hen overkomt. Zij hebben hun hoofd en hart vol met problemen in hun eigen gezin en/of omgeving. Daarbovenop krijgen zij te maken met achtereenvolgende instanties waarmee zij gesprekken moeten voeren.

Hoewel raadsonderzoekers en jeugdbeschermers dit anders ervaren, vindt een belangrijk deel van de ouders dat in die gesprekken onvoldoende naar hen is geluisterd en dat onvoldoende de tijd is genomen om hen te leren kennen. Ouders krijgen te maken met wisselende gezichten, juridische procedures en omvangrijke en moeilijk leesbare rapporten. Deze rapporten zijn moeilijk te interpreteren voor jeugdigen en ouders en zij krijgen doorgaans een week de tijd hierop te reageren. Een deel van de ouders voelt zich niet serieus genomen voor wat betreft hun reactie op de rapportage.

8.1.3 Wat gaat goed?

De inspectie constateert dat professionals bij de Raad voor de Kinderbescherming en de GI's hun werk doen naar beste vermogen binnen de bestaande kaders en randvoorwaarden. De inspectie heeft bijvoorbeeld geconstateerd dat raadsonderzoekers en jeugdbeschermers bij de start van hun bemoeienis in gesprek gaan met het gezin over de informatie die er ligt.

De inspectie heeft ook geconstateerd dat jeugdbeschermers met meer ervaring doen wat nodig is om een werkrelatie met ouders en jeugdigen op te bouwen, ook als zij hier tijd voor moeten vrij maken die ten koste gaat van een gezin dat op dat moment minder aandacht nodig lijkt te hebben. En dat jeugdbeschermers ook de omgang tussen ouders en jeugdige begeleiden als dit niet door anderen kan worden gedaan.

Zowel bij de RvdK als bij de GI's worden besluiten multidisciplinair genomen. Vooral de RvdK stelt duidelijke en navolgbare rapportages op. Verder heeft de inspectie gezien dat – ondanks alle druk op de keten – spoedzaken direct worden opgepakt en dat hierbij veel en intensief contact is met het gezin.

Feitenonderzoek vanuit het perspectief van professionals

Professionals werken aan een goede samenwerking met ouders. Tegelijkertijd zien zij zich in het belang van jeugdige soms genooddaakt om tegen wensen van ouders en/of jeugdigen in, een vergaande beslissing te nemen als een aanvraag uithuisplaatsing.

Dit is inherent aan werken in het gedwongen kader en het vraagt om bijzondere competenties en gespreksvaardigheden van de professional.

In de samenwerking tussen ouders, jeugdigen, raadsonderzoeker en/of jeugdbeschermers is de interpretatie van gedragingen, gebeurtenissen en omstandigheden cruciaal. Ook wanneer ouders, jeugdigen, raadsonderzoeker en/of jeugdbeschermers het eens zijn over gedragingen, gebeurtenissen en omstandigheden ('de feiten'), komt het regelmatig voor dat zij de gebeurtenissen en omstandigheden anders interpreteren, omdat zij een ander referentiekader hebben.

Ook als iedereen het eens is over de feiten, is de vraag: met welke bril kijk je ernaar? Wat voor een jeugdbeschermers een gevaarlijke situatie is, kan voor een ouder de dagelijkse gang van zaken zijn. Voor het slagen van het (gedwongen) hulpverleningstraject is het belangrijk dat de jeugdbeschermers met ouders en jeugdige tot een gezamenlijke visie komt op de situatie, maar dit lukt niet altijd.

Schriftelijk maken raadsonderzoekers en jeugdbeschermers een onderscheid tussen de feiten zoals gedestilleerd uit het verzoek tot onderzoek, respectievelijk het raadsrapport, feiten die aanvullend uit het onderzoek naar voren zijn gekomen en de visie van ouders, jeugdigen en anderen. Jeugdbeschermers en raadsonderzoekers komen op basis van de verschillende invalshoeken tot een conclusie, die zij in het rapport opnemen. Als ouders of jeugdigen het oneens zijn met hetgeen is opgeschreven, bevat een rapport vaak een bijlage met hun reactie. Voor de lezer van de rapportage (of het nu de ouders, de jeugdige, de kinderrechter of de inspectie betreft) is het niet eenvoudig te destilleren wat 'waar' is en wat 'niet waar'.

Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers hebben kortom moeilijk werk. Het uitvoeren van goed feitenonderzoek vraagt veel kennis en competenties van de professional, zowel qua communicatie als het kunnen werken in een omgeving waar verschillende belangen een rol spelen. Het vraagt daarnaast tijd en (professionele) ruimte. Raadsonderzoekers worden hier over het algemeen beter in gefaciliteerd dan jeugdbeschermers (bijvoorbeeld met juridische ondersteuning).

8.1.4 Wat moet beter?

Tegelijkertijd constateert de inspectie dat geen enkele casus volledig op orde was.

Als rode draad voor verbetering ziet de inspectie in de eerste plaats de samenwerking met ouders en jeugdigen in het gehele traject en het zoveel mogelijk betrekken van ouders en jeugdigen bij de besluitvorming (ook waar het de uithuisplaatsing betreft). Ouders en jeugdigen ervaren dat er onvoldoende naar hen wordt geluisterd.

Een tweede rode draad is dat zowel de RvdK als de GI's onvoldoende aandacht besteden aan de mondelinge en schriftelijke onderbouwing waarom een uithuisplaatsing nu wel of niet noodzakelijk is. Overwegingen en onderbouwingen worden onvoldoende met jeugdige en ouders gecommuniceerd en hier wordt onvoldoende over gerapporteerd. De multidisciplinaire besluitvorming is voor veel ouders en jeugdigen een 'black box', waar zij geen deel van uitmaken.

Verder ziet de inspectie als rode draden voor verbetering: methodisch werken, de kwaliteit van rapporteren en het informeren van ouders en jeugdigen over de klachtenprocedure. Dit laatste verdient met name prioriteit, omdat het verzoeken om een machtiging uithuisplaatsing bij de kinderrechter (en het onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt) een overheidstaak betreft met per definitie een onevenwichtige verhouding tussen ouders en raadsonderzoeker respectievelijk jeugdbeschermer. De 'checks and balances' (waaronder het verwerken van de reactie van jeugdige en ouder op het rapport, het afhandelen van klachten, de inzet van een deskundige vertrouwenspersoon of cliëntondersteuner, juridische bijstand) in het systeem moeten daarom tijdig en goed functioneren.

8.1.5 Bepalende factoren in het jeugdbeschermingsstelsel

De inspectie ziet structurele knelpunten in het stelsel, die ertoe leiden dat professionals in de jeugdbeschermingsketen niet alle (maatschappelijke) verwachtingen over zorgvuldig feitenonderzoek rond een gedwongen uithuisplaatsing kunnen waarmaken. Door structurele knelpunten kunnen professionals de eigen richtlijnen van de beroepsgroep niet volledig naleven. Tegelijkertijd overschrijden zij hun eigen grenzen om het juiste te doen voor een jeugdige en zijn gezin door het werk van anderen over te nemen (zoals het begeleiden van de omgang tussen ouders het kind en extra contactmomenten met het gezin op het moment dat passende hulp nog niet is ingezet).

De versnipperde keten

- **Veel gezichten en rollen.** Een samenwerkingsrelatie tussen ouders, jeugdige en professional is een belangrijke succesfactor voor een hulpverleningstraject¹⁷. Het traject van een gezin in de jeugdbeschermingsketen is echter opgeknipt met verschillende professionals met diverse verantwoordelijkheden. Dit nadat een gezin daarvoor vaak met meer of minder succes hulpverlening in het vrijwillig kader heeft gehad. Deze versnippering is funest voor het opbouwen van een samenwerkingsrelatie. Daarbovenop is er een groot verloop onder jeugdbeschermers (wat verschillende gezichten betekent) en hebben zij door diverse factoren¹⁸ beperkt de tijd om de samenwerkingsrelatie met ouders en jeugdigen op te bouwen.
- **Het doorspelen van informatie in de keten.** Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers beschouwen aangeleverde informatie vanuit andere hulpverleners als 'een feit'. Het veld is de afgelopen jaren gestimuleerd om geen dubbel werk te doen en te vertrouwen op elkaars oordeel. Het blijkt lastig voor ouders om informatie die is overgenomen uit het verzoek tot onderzoek (bij de RvdK) of uit het raadsrapport later in het traject alsnog gecorrigeerd te krijgen. Zij worden dan terugverwezen naar de eerdere instantie die deze informatie heeft opgenomen in een rapportage.

Botsende systemen

Het is wenselijk dat de jeugdige en zijn ouders integraal worden geholpen op alle leefgebieden, zodat de thuissituatie duurzaam verbetert. De inspectie heeft getoetst of de (thuis)situatie van de jeugdige en zijn ouders integraal in kaart is gebracht. Op basis van de zaken in dit onderzoek blijkt dat dat lang niet altijd gebeurt en afhankelijk is van het beoogde perspectief van de jeugdige (gaat de jeugdige terug naar ouders of groeit hij of zij ergens anders op).

De oorzaak dat de gezinssituatie niet altijd integraal en volledig in kaart wordt gebracht, hangt samen met de opdracht van de RvdK en de GI. Die opdracht is in de eerste plaats om in kaart te brengen of er sprake is van een ontwikkelingsbedreiging van de jeugdigen en hoe deze is af te wenden. Het is vervolgens aan de jeugdbeschermer hierop passende hulp in te zetten.

17 Zie o.a. de richtlijn [Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming \(2022\)](#).

18 IJG en IJenV, [Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021. Vervolgtoezicht](#).

Het is de vraag hoe ver een jeugdbeschermer of raadsonderzoeker moet gaan om onderliggende problematiek bij ouders helder te krijgen en te helpen oplossen. Welke verwachting hebben ouders, professional, gemeente, de samenleving hierbij? Wat mag het kosten? Het wegnemen van onderliggende oorzaken (voor zover dit al kan) kost bovendien tijd, en duurt daardoor meestal te lang voor een jeugdige om in de situatie te blijven die zijn ontwikkeling bedreigt.

Professionals in de jeugdbeschermingsketen hebben daarnaast beperkt mogelijkheden om oorzaken aan te pakken die aan de ontwikkelingsbedreiging van een kind ten grondslag liggen. Zij kunnen niet (verplichte) hulp inzetten op andere leefgebieden dan opvoeden/jeugdhulp. En wanneer ouders bijvoorbeeld psychische hulp nodig hebben, heeft de GI geen mogelijkheid om deze buiten de wachtlijsten om te organiseren. De manier waarop de samenleving én dus ook de hulpverlening is georganiseerd, maakt dat juist gezinnen in de jeugdbeschermingsketen (en hun hulpverleners) te maken hebben met verschillende wetten en systemen die met elkaar botsen. Van de jeugdbeschermer kan niet worden verwacht dat hij – naast het afwenden van de ontwikkelingsbedreiging van het kind – ouders kan helpen om het leven op orde te krijgen op verschillende leefgebieden (wonen, werken, (geestelijke) gezondheid, relaties).

De IGJ heeft hier eerder samen met de Kinderombudsman, de Nationale Ombudsman, de Nederlandse Zorgautoriteit en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving aandacht voor gevraagd. De maatschappelijke verwachting is dat jeugdbeschermers over sectoren en wetgeving heen werken, waar nodig afwijken van wet- en regelgeving, botsende systemen bij elkaar brengen en een oplossing hebben voor maatschappelijke problemen, zoals schaarste op de woningmarkt en het ontbreken van bestaanszekerheid. Dit zijn onrealistische verwachtingen.¹⁹

Hoewel de IGJ samen met collega-inspecties binnen Toezicht Sociaal Domein ziet dat het idee van één gezin, één plan, één regisseur noodzakelijk is voor deze gezinnen,²⁰ blijkt dit in de praktijk nauwelijks écht te realiseren.

Wachttijden en wachtlijsten

De IGJ heeft samen met de IJenV herhaaldelijk gewezen op de ongewenste gevolgen van wachttijden en wachtlijsten in de jeugdbeschermingsketen²¹. De inspecties hebben benoemd dat kinderen door het wachten langer in onveilige situaties blijven en meer beschadigd raken, waardoor de problematiek verergert. Hierdoor kan de situatie onhoudbaar worden en kan een kind niet thuis blijven.

De IGJ heeft in dit toezichtonderzoek casuïstiek gezien waarin (feiten)onderzoek en noodzakelijke hulpverlening niet tijdig zijn gestart en waar een uithuisplaatsing na verloop van tijd nog de enige optie was. Zaken escaleren, worden crises, voordat zij worden opgepakt. Ook wachttijden en wachtlijsten bij de in te zetten jeugd- en volwassenen hulpverlening vormen een structureel en ernstig knelpunt. Zoals voor hulpverlening die nodig is voor contactherstel tussen ouders en jeugdige, voor begeleide omgang of voor een eventuele terugplaatsing.

Wachttijden en wachtlijsten staan het voorkomen van uithuisplaatsing maar ook contactherstel en een eventuele terugplaatsing in de weg. Contactherstel is belangrijk, tenzij dit absoluut niet in het belang van de jeugdige is. Ook als blijkt dat een jeugdige niet teruggeplaatst kan worden, is het contact nodig om niet de rol van opvoeder, maar wel de rol van ouder te kunnen vervullen.²²

Juridisering van het systeem

Tot 2015 was het mogelijk dat een kind met een ondertoezichtstelling (bijvoorbeeld) tijdelijk elders ging wonen zonder dat hier een machtiging uithuisplaatsing aan te pas kwam. Voor een uithuisplaatsing met een ondertoezichtstelling is sindsdien altijd een machtiging van de kinderrechter noodzakelijk (zie 2.1). Dit zorgt voor zogenoemde 'gedwongen uithuisplaatsingen', in casussen waarin ouders en jeugdige het zelf in hun belang vinden dat de jeugdige voor kortere of langere periode niet thuis woont.

19 [Vervolgrapportage 'Samen Verder' 2022](#)

20 [Regie Sociaal Domein | Onderzoek en instrument | Toezicht Sociaal Domein](#)

21 IGJ en IJenV, [Stand van zaken jeugdbeschermingsketen](#) (2022)

22 Richtlijn uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2017).

8.2 Aanbevelingen

Aan de RvdK en GI's

Bestuurders:

- Faciliteer dat jeugdbeschermers en raadsonderzoekers voldoende mogelijkheden en professionele ruimte en tijd hebben om bij de start van een traject elk gezin(slid) te leren kennen, volgens de richtlijnen te werken, om te doen wat in een casus nodig is en om te reflecteren op het handelen. Reflectie op het handelen is voor professionals geen luxe maar een noodzaak. Stel professionals (ook indien zij achtereenvolgens met een gezin hebben gewerkt) in de gelegenheid te reflecteren op casusniveau.
- Stel bij de werving en opleiding van professionals de noodzakelijke competenties om in verbinding te komen met ouders en jeugdigen centraal.²³ Het feitenonderzoek is moeilijk werk, dat een bepaalde persoonlijkheid en trainingen vraagt om goed te leren omgaan met visieverschillen en verschillende perspectieven.
- Denk na over aanvullende mogelijkheden om ouders en jeugdigen beter bij het gehele traject te betrekken. Te denken valt aan een verkorte rapportage voor ouders/jeugdigen, maar ook aandacht voor cultuuraspecten waaronder taalbarrières en onvoldoende kennis van het jeugdbeschermingssysteem.
- Faciliteer dat ouders en jeugdigen de inhoud van een raadsrapport of plan van aanpak tot zich kunnen nemen, ook als zij de Nederlandse taal niet machtig zijn. Laat het document indien gewenst vertalen.
- Integreer de kernoordelen in werkwijze (methodisch werken), waaronder ook de motivering van de vorm en frequentie van de omgangsregeling.
- Investeer in een goede uitwisseling van informatie met de volwassenen-GGZ op casusniveau, m.n. over wat ouderproblematiek voor invloed heeft op de opvoedmogelijkheden.
- Stem gezamenlijk af en hanteer hierin één lijn vanaf welke leeftijd een jeugdige deels of volledig betrokken wordt bij het jeugdbeschermingstraject en het ontvangen van rapportages/stukken. Specifiek voor de RvdK: stel het raadsrapport in beginsel beschikbaar aan kinderen vanaf 12 jaar en bespreek het volledige rapport met hen.
- Maak eenduidige afspraken over de wijze waarop door ouders of jeugdige geconstateerde feitelijke onjuistheden in een rapportage worden verwerkt. Verwerk reacties op de betreffende plek in het rapport. Indien de correctie niet wordt verwerkt, maak dit op die plek duidelijk.
- Zorg ervoor dat de klachtencommissie rechtstreeks toegankelijk is voor ouders en jeugdigen.
- GI: Laat (bijvoorbeeld) een jurist meelesen op feiten, meningen, interpretaties, diagnoses met bronvermelding.

Raadsonderzoekers en jeugdbeschermers:

- Investeer in de samenwerkingsrelatie met ouders en jeugdige.
 - Zoek bij de start van een beschermingsmaatregel (GI) of bij een melding (RvdK, GI, Veilig Thuis) naar de gezamenlijke visie van professional(s) en gezin op de informatie die er ligt. Check hiertoe of het beeld van het gezin dat er vanuit de probleem- en krachtanalyse ligt (raadsrapport, meldingsformulier, andere stukken) overeenkomt met hoe het gezin hiernaar kijkt. Mocht dit niet zo zijn, bekijk dan opnieuw het beeld om tot een gezamenlijke visie te komen.
 - Aanwezigheid bij gesprekken is bijna altijd mogelijk en voor kinderen belangrijk in het proces.²⁴ Help het kind te begrijpen wat er gebeurt en om iets van de situatie te mogen vinden. Het gevoel van controle, regie en inspraak waar dat mogelijk is, is voor kinderen belangrijk om ingrijpende stappen als een uithuisplaatsing te kunnen verwerken.²⁵ Ga actief na of ouders en jeugdige ervaren dat hun wensen en verwachtingen voldoende zijn meegenomen in het feitenonderzoek. Check of je ouders en jeugdige goed hebt begrepen.
 - Vraag om voldoende tijd en professionele ruimte om het werk volgens de professionele richtlijnen te kunnen doen.
- Zorg voor professionele besluitvorming
 - Maak bij spoed altijd ter plaatse een eigen inschatting van de situatie. Ga naar het gezin om de crisis te beoordelen, een veiligheidsinschatting te maken en om te bepalen welke hulp moet worden ingezet.
 - Betrek waar mogelijk jeugdige en ouders actief in de besluitvorming voor het aanvragen van de machtiging uithuisplaatsing en leg hen de beslissing inclusief onderbouwing en afgewogen opties uit. Neem hiervoor de kernoordelen als leidraad. Neem de kernoordelen op in de rapportage. Zorg hier ook voor bij spoedsituaties (desnoods achteraf).
- Zorg voor omgang en contact(herstel) tussen ouders en kind, tenzij dit absoluut niet in het belang is van het kind
- Formuleer na de uithuisplaatsing met ouders en jeugdige concrete doelen die zijn gericht op terugplaatsing en zet de hiertoe noodzakelijke hulp in.

²³ [Competenties | Regie Sociaal Domein | Toezicht Sociaal Domein](#)

²⁴ Zie ook: [Toolkit 'Het beste besluit' | De Kinderombudsman](#).

²⁵ IJG en IJenV, [Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd 2021](#), p.17.

- Onderzoek zorgvuldig het belang van omgang tussen ouder en kind. Start direct na de uithuisplaatsing de omgang tussen ouder en kind op. *Zoek dan naar andere vormen van contact tussen ouder en jeugdige (en (half-)broers en zussen) en leg dit heel goed uit aan betrokkenen.*
- Onderzoek met ouders en jeugdige de invulling van de ouderrol na een uithuisplaatsing, ook als de inschatting is dat een kind niet terug naar zijn ouder(s) kan. De ouder blijft de vaste factor en hechtingsfiguur in het leven van een kind, ook als deze de rol van opvoeder niet op zich kan nemen.
- Zet na een uithuisplaatsing direct hulp in de thuissituatie in, gericht op het herstel van het evenwicht.
- Wijs ouders en jeugdigen actief op de klachtenprocedure en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon te betrekken.
- GI: Maak in de rapportage helder welke informatie een samenvatting is van informatie die professionals in een voorgaande fase hebben aangeleverd. Neem de herkomst van diagnoses volledig over en maak het duidelijk wanneer een diagnose niet is bevestigd.

Aan gemeenten

- Bied elke jeugdige en ouder die te maken krijgt met een jeugdbeschermingsmaatregel actief een onafhankelijke cliëntvertegenwoordiger/trouwenspersoon aan die op de hoogte is van de rechten en plichten van jeugdige en ouder.
- Zorg voor voldoende beschikbaarheid van direct inzetbare, dagelijkse praktische hulp in gezinnen waarin ouders – door welke omstandigheden dan ook – onvoldoende beschikbaar zijn voor de huishouding en dagelijkse verzorging van hun kinderen. Ook wanneer de basisoorzaken die de ontwikkelingsbedreiging van het kind veroorzaken niet direct kunnen worden weggenomen, kan deze praktische hulp het verschil maken tussen uithuisplaatsing en thuis blijven wonen.
- Maak mogelijk dat jeugdbeschermers deze praktische hulp direct kunnen inzetten in de thuissituatie om een uithuisplaatsing te voorkomen, dan wel om het evenwicht in de thuissituatie te herstellen na een uithuisplaatsing. Deze hulp kan bijdragen aan een voldoende veilige opvoedsituatie, ook als de onderliggende (ouder)problematiek niet direct kan worden aangepakt.

Aan stelselverantwoordelijken

- Wachtlijsten en wachtljsten moeten in de hele keten met spoed worden opgelost. Wat betreft de tijdige inzet van het feitenonderzoek en hulp in een gezin verwijst de IGJ naar de aanbevelingen in de achtereenvolgende rapporten Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd en Stand van zaken jeugdbeschermingsketen.
- Zorg voor voorlichtingsmateriaal over kinderbeschermingsmaatregelen in verschillende talen.
- Om binnen een termijn die voor de jeugdige aanvaardbaar is, het leven van ouders zodanig op orde te brengen dat het kind veilig bij hen kan opgroeien, is doorzettingsmacht nodig voor de hulpverlening op verschillende leefgebieden van ouders, zodat zonder vertraging de juiste zorg en ondersteuning voor het gezin kan worden georganiseerd.²⁶
- Zorg er bij een nieuwe inrichting van het jeugdbeschermingsstelsel (zoals voor ogen met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming) voor dat een beperkt aantal professionals een duurzame werkrelatie kunnen aangaan met de jeugdige en zijn gezin.

9. Bestuurlijke reacties

9.1 Raad voor de Kinderbescherming

Bestuurlijke reactie Raad voor de Kinderbescherming

Hartelijk dank voor uw conceptrapport 'Kwaliteit van feitenonderzoek bij gedwongen uithuisplaatsingen' (werktitel) dat wij op 20 mei j.l. ontvingen. In deze brief geef ik u de reactie van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) op het onderzoek en de bevindingen.

De RvdK is blij dat u in uw rapport de context van de huidige jeugdbescherming duidelijk adresseert: doordat passende hulp niet beschikbaar is en de arbeidsmarkt te kampen heeft met een hoog verloop en krapte, zijn de omstandigheden waarin de RvdK momenteel zijn werk – waaronder ook zorgvuldig feitenonderzoek – doet, complex. We hebben hier samen met de GI's onlangs nog aandacht voor gevraagd in onze gezamenlijke brief over het gebrek aan passende hulp.

De RvdK herkent zich in het beeld dat u schetst van de dagelijkse praktijk van het feitenonderzoek bij uithuisplaatsingen in het gedwongen kader. De RvdK richt zich als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Justitie en Veiligheid op het hanteren van heldere procedures en kwaliteitskaders. U schrijft in het rapport dat onze medewerkers hier professioneel invulling aan geven, processtappen zorgvuldig uitvoeren en transparant werken. Ook lezen we dat ouders de rol van de RvdK als onpartijdig ervaren. Dat is een belangrijke conclusie bij een ingrijpend onderwerp als een uithuisplaatsing.

De wettelijke opdracht van de RvdK is vertaald in het Kwaliteitskader en daarop zijn we aanspreekbaar. De professional is daarbij vanuit zijn beroepsvereniging aanspreekbaar op het hanteren van de beroepscode en de richtlijnen. In dit inspectieonderzoek lezen wij dat de constatering over het naleven van het kwaliteitskader en het volgen van de richtlijnen verweven worden met de beleving van ouders en kinderen. Bij het opvolgen van aanbevelingen zullen wij dat scheiden, omdat het helder moet zijn wanneer de professional het goede doet, én wanneer hij het werk goed doet.

Tegelijkertijd erkennen we dat het complex is om ouders en kinderen goed te betrekken bij onze onderzoeken en de communicatie daarover. Het betrekken van ouders en kinderen bij de overgang van vrijwillige hulp naar gedwongen hulp kan spanning opleveren en vraagt inderdaad specifieke competenties en deskundigheid en kan spanning in de uitvoering opleveren. Uit het rapport komt duidelijk een verschil in beleving naar voren tussen ouders en kind enerzijds, en de professional anderzijds. Daar moeten we mee aan de slag. Zeker in geval van spoedsituaties blijven we ons inspannen om te zorgen dat ouders zich meer betrokken voelen en beter begrijpen wat er gebeurt.

In het contact met ouders en kinderen hebben we de afgelopen jaren al stappen gezet en daar gaan we mee door. Zo zetten we bijvoorbeeld steeds meer netwerkberaden in als middel om samen met ouders en kinderen belangrijke beslissingen te nemen. We investeren in een lerend klimaat voor onze medewerkers door het creëren van leerprogramma's en trainingsaanbod, en meer vormen van reflectie op het werk en we richten een vervolg in op cliëntenparticipatie binnen de RvdK. De bevindingen in het rapport geven extra impuls aan deze ingeslagen weg.

We gaan met de aanbevelingen aan de slag. We onderzoeken de procesaanbevelingen en scherpen deze aan waar nodig, bijv. over het vertalen van rapportages; hoe reacties verwerkt worden en of kinderen vanaf 12 jaar het hele rapport tot hun beschikking moeten krijgen. Ook vragen we intern aandacht voor de inzet van het netwerk bij een uithuisplaatsing.

Tot slot vindt de RvdK het van belang op te merken dat het (feiten)onderzoek de kern van ons werk is, bij alle onderzoeken die we doen, ook als daar geen uithuisplaatsing aan de orde is. We gaan dus door om te blijven verbeteren. De aanbevelingen uit dit inspectieonderzoek en de evaluatie van het Actieplan Verbetering Feitenonderzoek (door het WODC) dat in het najaar wordt verwacht, geven een verdere invulling aan de verbeteringen. De uitvoering hiervan doen we samen met onze partners van Jeugdzorg Nederland. En we kunnen de feiten en de samenwerking alleen verbeteren als aan de randvoorwaarden voor het werk is voldaan. Ook daar zetten we ons onverminderd voor in.

9.2 Gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering (GI's)

Bestuurlijke reactie Gecertificeerde instellingen

“Het is crisis in de jeugdbescherming. Daarover wordt al langere tijd indringend aan de bel getrokken, maar de situatie is nu echt onhoudbaar.” Met deze twee zinnen begon de brandbrief die wij als bestuurders van de gecertificeerde instellingen (GI's) in december 2021 naar de stelselverantwoordelijke, toenmalig minister van Justitie en Veiligheid Sander Dekker, stuurden. Uit de eerdere rapporten “Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd” van de Inspectie Gezondheidszorg & Jeugd (IGJ) werd al zichtbaar dat de problemen in het stelsel groot zijn. De keten is versnipperd, er is een dringend tekort aan gekwalificeerd personeel, wachtlijsten lopen op, passende hulp is onvoldoende beschikbaar en het werk is sterk gejuridiseerd.

Daarom verbazen de uitkomsten van dit inspectieonderzoek ons helaas niet. Ook de constatering van de IGJ dat de bestaande kaders en randvoorwaarden te smal zijn voor jeugdbeschermers om het feitenonderzoek volledig volgens de professionele richtlijnen te kunnen uitvoeren, is niet nieuw. Deze constatering ontslaat de GI's niet van de verantwoordelijkheid om te komen tot navolgbaar en kwalitatief goed feitenonderzoek. Adequaet feitenonderzoek is een belangrijk onderdeel van het werk van de GI en daarmee onze verantwoordelijkheid. Daarom zetten wij hierop in met trainingen en (digitale) hulpmiddelen zoals die bijvoorbeeld zijn ontwikkeld binnen het Actieplan Verbetering Feitenonderzoek.

Wij, als bestuurders, nemen de aanbevelingen uit het onderzoek ter harte. Het is aan ons om onze jeugdbeschermers in staat stellen om het feitenonderzoek volledig volgens de professionele richtlijnen te kunnen uitvoeren. In het inspectieonderzoek komt naar voren dat veel van de obstakels die een zorgvuldig feitenonderzoek in de weg zitten, samenhangen met de tijd en ruimte die de professional zich kan veroorloven. Wij onderschrijven deze constatering. Om jeugdbeschermers daadwerkelijk in staat te stellen om de kwaliteit van het feitenonderzoek fundamenteel te verbeteren, is tijd en ruimte nodig. Tijd en ruimte om te investeren in de relatie met ouders en kinderen en hen beter te betrekken bij de analyse. Tijd en ruimte om te sparren met collega's (ook uit andere disciplines) en voor intervisie en supervisie. Tijd en ruimte om te investeren in leren en ontwikkelen.

Wij doen er alles aan om deze tijd en ruimte voor onze professionals te faciliteren. Maar dat kunnen wij alleen doen binnen de mogelijkheden die we nu hebben. Wij begeleiden nieuwe medewerkers en bouwen stap voor stap hun caseload op, we werken samen met arbeidspsychologen om verzuim te voorkomen, we leiden nieuwe professionals op, wij werken intensief samen met gemeenten om te voorkomen dat het escaleert binnen gezinnen. En toch moet er meer gebeuren. We zullen dus creatief naar andere oplossingen moeten kijken en bijvoorbeeld andere functies inzetten om de jeugdbeschermers te ondersteunen, zoals extra gedragsdeskundigen, juristen, ervaringsdeskundigen, SPV'ers, (team)ondersteuners etc. De rek is er bij ons nu uit.

Zoals het onze taak is om onze jeugdbeschermers te faciliteren om kwalitatief goede hulp te leveren aan gezinnen, is het de taak van het Rijk en de gemeenten om ons te faciliteren. Wij zien daarom de aanbevelingen aan ons ook als aanbevelingen aan alle verantwoordelijken. Wij zijn hierover nu al geruime tijd in gesprek met Rijk en gemeenten. Maar de druk neemt toe. We naderen het moment dat het onvermijdelijk is dat de GI's gezamenlijk een verlaging van de werkdruk moeten forceren. Dat betekent langere wachtlijsten voor kinderen en gezinnen. Een heftige constatering, maar helaas onvermijdelijk. In de huidige situatie worden zowel kinderen en gezinnen als jeugdbeschermers tekortgedaan. Jeugdbeschermers omdat we ze opzadelen met een onmogelijke opdracht. Ouders en kinderen omdat zij nu niet de kwalitatieve goede hulp krijgen waar zij recht op hebben.

9.3 Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Bestuurlijke reactie Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Wij vinden het plezierig dat wij onze reactie mogen geven op het rapport 'Kwaliteit van feitenonderzoek bij gedwongen uithuisplaatsingen' (werktitel). Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor dit rapport, dat goed inzicht geeft in het moeilijke werk dat de jeugdbeschermingsketen uitvoert onder moeilijke omstandigheden. We staan in deze reactie stil bij een aantal belangrijke bevindingen om vervolgens nader in te gaan op uw aanbevelingen.

We vinden het belangrijk dat met het onderzoek het maatschappelijke beeld wordt genuanceerd 'dat uithuisplaatsingen voornamelijk (jonge) kinderen betreffen, die door een enkele aanleiding bij hun ouders worden weggehaald en in een instelling terechtkomen'.

We vinden de conclusie zorgelijk dat niet altijd, en niet in alle facetten een beslissing tot (een aanvraag voor een machtiging tot een) gedwongen uithuisplaatsing op basis van zorgvuldig feitenonderzoek wordt genomen.

In het rapport worden, naast de verbeterpunten die professionals en instellingen in de jeugdbeschermingsketen zelf kunnen oppakken, opnieuw hardnekkige structurele knelpunten in het stelsel geconstateerd. Daarmee onderstreept het rapport het belang en de urgentie van structurele maatregelen om de knelpunten in de keten op te lossen. We zien in de conclusies van het rapport steun voor de probleemanalyse die onder het toekomstscenario ligt en voor de gekozen oplossingsrichting. Het rapport biedt bovendien aanknopingspunten voor het verder ontwikkelen en beproeven van het scenario.

Bij het verbeteren van de jeugdbeschermingsketen is een goede afstemming tussen de korte termijn maatregelen en de hierboven genoemde structurele oplossingen noodzakelijk. Inhoudelijk is dit gewenst zodat de verbeteringen voor de korte termijn eveneens bijdragen aan en passen binnen het toekomstscenario. Voor de prioritering in het proces is dit gewenst, omdat organisaties en professionals hun tijd maar een keer kunnen inzetten.

In uw rapport lezen wij het volgende:

'Van de jeugdbeschermer kan niet worden verwacht dat hij – naast het afwenden van de ontwikkelingsbedreiging van het kind – ouders kan helpen om het leven op orde te krijgen op verschillende leefgebieden (wonen, werken, (geestelijke) gezondheid, relaties).'

Ten aanzien van deze passage merken we op dat wij niet van de jeugdbeschermer verwachten dat hij/zij het leven van de ouders op de verschillende leefgebieden op orde krijgt. Wel zijn we van mening dat van een jeugdbeschermer mag worden verwacht dat hij/zij dergelijke problemen signaleert en, in overleg met het gezin, het lokale wijkteam betreft om die problemen op te pakken.

U constateert dat de instellingen en de professionals in de jeugdbeschermingsketen zwaar onder druk staan als gevolg van arbeidsmarktproblematiek. Met het oog op deze problematiek lijkt het ons daarom goed aandacht te hebben voor de mogelijkheden die de gecertificeerde instellingen hebben om functies slimmer en efficiënter te organiseren (jobcarving). Daarbij tonen verschillende pilots in het land aan dat als jeugdbeschermers onderdeel van een team zijn waarin ook medewerkers van het lokaal team, de raad voor de kindbescherming en VeiligThuis samen werken, veel dubbel werk wordt voorkomen en de brede problematiek van een gezin sneller wordt opgepakt.

Met betrekking tot de aanbevelingen aan de RvdK en GI's zal de VNG het rapport onder de aandacht brengen bij gemeenten en hen verzoeken de aanbevelingen te bespreken in de regio en meer specifiek in de accountgesprekken met de GI, respectievelijk Veilig Thuis.

Hieronder gaan we nader in op de aanbevelingen voor gemeenten.

Bied elke jeugdige en ouder die te maken krijgt met een jeugdbeschermingsmaatregel actief een onafhankelijke cliëntvertegenwoordiger/vertrouwenspersoon aan die op de hoogte is van de rechten en plichten van jeugdige en ouder.

We missen voor deze aanbeveling de onderbouwing met bevindingen in uw rapport.

Daarnaast is de aanbeveling gericht op gemeenten, en in alle situaties van een jeugdbeschermingsmaatregel. Dit roept bij ons drie vragen op.

Ten eerste de vraag van uitvoerbaarheid van deze aanbeveling. Het actief en gericht aanbieden van een vertrouwenspersoon aan gezinnen die een maatregel opgelegd hebben gekregen is moeilijk uitvoerbaar, zeker omdat de gemeente normaliter geen rol heeft in het proces rond een maatregel.

Ten tweede vragen we ons af hoe deze aanbeveling zich verhoudt tot de rol en taak van het AKJ.

Ten derde ligt in uw aanbeveling de nadruk op een vertrouwenspersoon met kennis van rechten en plichten van ouders. Dit is een andere invulling van de functie zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, waarin de nadruk ligt op zorginhoudelijke expertise.

Bovenstaande laat onverlet dat we het met u eens dat gezinnen die te maken hebben met de RvdK of GI, belang kunnen hebben bij een vertrouwenspersoon of andere ondersteuner. Dus een aanbeveling op dat gebied lijkt passend, echter wat ons betreft niet in deze vorm. Ook omdat de gedachtenvorming over ondersteuning en rechtsbescherming van gezinnen onderdeel uitmaakt van het Toekomstscenario.

Zorg voor voldoende beschikbaarheid van direct inzetbare, dagelijkse praktische hulp in gezinnen waarin ouders – door welke omstandigheden dan ook – onvoldoende beschikbaar zijn voor de huishouding en dagelijkse verzorging van hun kinderen. Ook wanneer de basisoorzaken die de ontwikkelingsbedreiging van het kind veroorzaken niet direct kunnen worden weggenomen, kan deze praktische hulp het verschil maken tussen uithuisplaatsing en thuis blijven wonen. Maak mogelijk dat jeugdbeschermers deze praktische hulp direct kunnen inzetten in de thuissituatie om een uithuisplaatsing te voorkomen, dan wel om het evenwicht in de thuissituatie te herstellen na een uithuisplaatsing. Deze hulp kan bijdragen aan een voldoende veilige opvoedsituatie, ook als de onderliggende (ouder)problematiek niet direct kan worden aangepakt.

De VNG zal bij haar leden onder de aandacht brengen dat de beschikbaarheid en snelle inzetbaarheid van dagelijkse praktische hulp belangrijk zijn om uithuisplaatsingen te kunnen voorkomen. Wel toont uw aanbeveling opnieuw aan hoe belangrijk het is dat de jeugdbeschermer nauw samenwerkt met een lokaal team. Zodat kostbare tijd in het vinden van de juiste persoon in het lokale sociale domein die een beschikking moet afgeven, voorkomen kan worden. In veel regio's is dit praktijk, maar helaas nog niet in alle. Dit vraagstuk raakt aan de brede signaleringsfunctie van de jeugdbeschermer en het hierin samen optrekken met het lokale wijkteam.

Tot slot willen wij u nogmaals hartelijk danken voor uw rapport. Het rapport biedt waardevolle inzichten en handvatten welke kunnen helpen bij het verbeteren van de jeugdbeschermingsketen in zijn geheel en de kwaliteit van het feitenonderzoek bij uithuisplaatsingen in het bijzonder.

9.4 Nidos, jeugdbescherming voor vluchtelingen

Bestuurlijke reactie Nidos

Vanuit Nidos onderschrijven wij de aanbevelingen zoals die staan geformuleerd in paragraaf 8.2 van uw rapport. Binnen de opdracht van Nidos zullen wij aan de slag gaan met de aanbevelingen zoals geformuleerd aan de jeugdbeschermers en aan mij als bestuurder.

9.5 Ambassadeurs Jeugd

Reactie Ambassadeurs Jeugd

De inspectie heeft de [Ambassadeurs Jeugd](#) gevraagd te reflecteren op dit rapport. Naar aanleiding van hun waardevolle eerste reactie wil de inspectie nader met de Ambassadeurs Jeugd in gesprek.

Doel hiervan is om een betekenisvol vervolg te geven aan de aanbevelingen die de inspectie in dit rapport aan professionals heeft gedaan.

Duidelijk. Onafhankelijk. Eerlijk.

www.igj.nl